

LATŠO DIIVES

Opetushallituksen romaniväestön tiedotuslehti

1 • 2021

Kuulumisia
Keski-Suomesta,
sivu 4

Vapaa sivistystyö
tarjoaa monenlaisia
mahdollisuuksia,
sivu 14

Elämäntapana
kokkaaminen,
sivu 16

Nuoret romanit koulussa
- yhden tarinan vaarat,
sivu 19

Tässä numerossa >

3 Pääkirjoitus

4 Kuulumisia Keski-Suomesta

13 Eurooppalainen romanistrategia viitoittaa kotimaista romanipolitiikkaa

14 Vapaa sivistystyö tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia

16 Elämäntapana kokkaaminen

19 Nuoret romanit koulussa
- yhden tarinan vaarat

22 Tuoreessa selvityksessä tutkaillaan laaja-alaisesti koulutuksellista tasa-arvoa

26 Kahvikupin mittaiset terveiset

29 Katjan reseptit

30 Minun mielestäni

32 Ajankohtaista

LATŠO DIIVES

Opetushallituksen romaniväestön tiedotuslehti 1 • 2021

TOIMITUS

Opetushallitus
Romaniväestön koulutus
PL380, 00531 Helsinki

TILAUKSET JA

OSOITTEENMUUTOKSET
miriam.schwartz@oph.fi

Osoitteen muutoksen yhteydessä tulee mainita myös entinen osoite.

PÄÄTOIMITTAJA

Miriam Schwartz
miriam.schwartz@oph.fi

TOIMITTAJAT

Susanna Rajala
susanna.rajala@oph.fi

Jaakko Laakso
jaakko.laakso@
edukauhava.fi

ULKOASU JA TAITTO

Innocorp Oy
Milla Toro
milla.toro@innocorp.fi

KANNEN KUVA

Krista Luoma

PAINOPAIKKA

Grano Oy
ISSN 1238-4593

OJETUSHALLITUS
UTBILDINGSSTYRELSEN

Kuvaaja: Mona Salminen

VALOA KOHTI

Kevät on jäämässä kesän jalkoihin ja valon määrä lisääntyy jatkuvasti. Valo on herättänyt luontoa eloon ja saanut aikaan väriloistoa, jota katsellessa mieli lepää. Sanotaan, että valoa ei huomaa, jos ei ole nähnyt pimeää. Tämä on varmasti totta. Maailmassa on eletty koronavirsiin myötä vaikeita aikoja. Ihmiset ovat kokeneet pelkoa, ahdistusta, taloudellisia haasteita ja luottamus valoisaan tulevaisuuteen on saattanut horjua.

Lisääntyvän valon myötä usko parempiin aikoihin on kuitenkin hiljalleen puhkeamassa kukkaan. Lämpö ja valo antavat uutta uskoa ja luomisvoimaa. Monesti voidaan ajatella, että luovuus on taiteilijoiden yksinoikeus, mutta arjen luovuuden harjoittaminen on kaikille yhtä suotavaa. Luovuuden ymmärtäminen osana aktiivista arkea elvyttää parhaimmillaan sekä omaa että lähimmäisen mieltä. Arkiset askareet voivat löytää uusia muotoja, jos oppii mieltämään ne luovuuden ilmentymiksi.

Yksi tämän numeromme teemoista on kokaaminen. Haastateltavien ikähaitari on 5–43 vuotta, mutta kaikkien mielipiteissä yhdistyy sama ajatus: arkiset askareet ovat luovuutta parhaimmillaan. Näiden arkisten ja pientenkin tekojen välityksellä voidaan muuttaa pysyvästi sekä omaa että koko yhteisön arkea. Lisäksi saamme lukea romanityön kentän uusimmista tuulista ja tuoreimmista selvityksistä.

Opetushallituksen romanikielen elvytysohjelma on edennyt kevään aikana suunnitelmien mukaan. Asiantuntijaryhmä on kokoontunut yhteensä kahdeksan kertaa ja olemme saaneet kuulla eri alojen osaajia. Romanikielen elvytyksessä avainasemassa ovat romanikodit sekä näissä harjoitettavat arkiset ja luovat toimet, joilla kieltä voidaan luontevasti siirtää vanhemmilta lapsille. Luovuutta ja uusia keinojakin tarvitaan, jotta kieleemme elpyisi. Tavoitteenamme on kirjoittaa romanikielen elvytysohjelmaa kuluvan vuoden aikana yhteistyössä asiantuntijoiden kanssa.

Työtahti on ollut kiivas, mutta onneksi valo ja kesä tuovat mukanaan luovan hengähdystauon. Käytetään valoa inspiraation lähteenä, jonka avulla opimme näkemään arjen eri sävyt kirkkaammin. Käytännön töiden ja toimien kääntäminen voimavaroiksi on luovaa ja saa aikaan elpymistä sekä uskoa valoisampaan huomiseen. *

Miriam Schwartz

TEKSTIT Jaakko Laakso

Leif Lindemanin musiikkiura on jatkunut jo 30 vuotta

Tenavatähdestä kasvoi gospel-muusikko ja sittemmin rakastettu iskelmälaulaja

Laulaja **Leif Lindeman** syntyi Ruotsissa vuonna 1979. Kuusi-vuotiaana hän muutti perheensä mukana Äänekoskelle ja on asunut siellä siitä lähtien. Lindemanin lapsuudenperheeseen kuului sisko ja heidät kasvattanut äiti.

Vaikka Lindeman tunnetaan parhaiten laulajana, hän on monipuolinen yrittäjä ja toiminut liikealalla jo 22 vuotta. Hänellä on myös yrittäjän ammattitutkinto. Pääpaino on viime vuodet ollut musiikkialalla, mutta Lindemanilla on kaksi muutakin yritystä: kiinteistöalan yritys ja autokauppa. Autofirmassa on mukana myös hänen poikansa.

Tänä vuonna Leif Lindeman viettää 30-vuotistaiteilijajuhlaansa, hänen uransa alkoi vuonna 1991 Tenavatähdestä.

Vilkas, mutta kiltti koululainen

Leif Lindeman oli vilkas koululainen. – Joku voisi sanoa hieman ylivilkas-kin, hän toteaa. – Olin kiltti, uskovaisten kodin poika. Koululaisena törmäsin ensimmäistä kertaa syrjintään, en kelvannutkaan leikkeihin. Tokaluokkalaisena sisuunnuin tästä, en hyväksynyt enää nimitystä, Lindeman kertoo. – Tuli tappelunnujakkaa. Opettaja

kysyi, miksi löin ja kerroin, että haukuttiin. Opettaja sanoi, ettei haukku tee haavaa, mutta aikuisena voin kertoa, että kyllä se tekee, Lindeman toteaa painokkaasti.

Kolmannelta luokalta alkaen Lindeman opiskeli erityisluokalla, ”tarkkiksella”, kuten tuolloin sanottiin. Nyt jo edesmennyt opettaja **Seppo Lammi** oli tärkeä hahmo ja hyvä opettaja. Tarkkikselle pääsyn jälkeen koulunkäynti sujui mukavasti.

Lapsuutta värittivät urheiluharrastukset. – Harrastin yleisurheilua ja pärjäsin mukavasti. Minulla oli lahjakkuutta, mutta kotona ei ollut perinteitä urheiluharrastuksen tukemiseen. Juoksin 60 metriä, myöhemmin satasta. Sijoituin käytännössä aina kolmen sakiin koulun kisoissa.

– Myöhemmin harrastin painia muutaman vuoden aktiivisesti. Tähän liittyy kiinnostava käänne: palasin nimitäin painin pariin, kun poikani alkoi kuusi-vuotiaana harrastaa sitä. Ryhdyin käymään itsekin pari kertaa viikossa treenaamassa. Se oli mukavaa kuntoilua samalla kun sai oman pojan kanssa kulkea harjoituksissa, Lindeman kertoo.

Musiikki oli kuitenkin jo lapsena Lindemanin tärkein harrastus – kitara, piano ja laulu olivat keskeiset instru-

mentit. – Nykyään piano on pääsoittimeni, mutta soitan mielelläni myös kitaraa, Lindeman kertoo.

Tenavatähti-kilpailu nosti julkisuuteen

Tenavatähti-kilpailuun osallistuminen vuonna 1991 oli tärkeä käänne Leif Lindemanin elämässä. – Sen myötä tuli julkisuutta ja aloin saada hieman liksaa keikoista. Tyypillinen esiintyminen oli tanssien alussa, lauloin kuudesta kymmeneen kappaletta ennen illan pääesiintyjää, Lindeman kertoo.

Kerran tosin kävi niin, että nuori poika pääsi maistamaan aikuisten artistien työnkuva. – Olin esiintymässä paikassa, johon ei alaikäisen olisi oikeastaan edes kuulunut päästä. Illan pääesiintyjä oli ryypiskellyt ennen keikkaa, eikä kyennytkään esiintymään. Tuona iltana lauloin koko 30 kappaleen repertuaarini ja paikkasin pääesiintyjän osuuden, Lindeman muistelee.

Tenavatähdestä gospel-laulajaksi ja yrittäjäksi

Lindeman kertoo, että koulun päätyttyä musiikki vei mennessään. – Esitin pitkään hengellistä musiikkia, gospel elätti minut kymmenen vuoden ajan 17-vuotiaasta alkaen. Parikymppisenä

Jaakko Laakso

perustin ensimmäisen yritykseni. Tein jopa 150 hengellistä musiikkikeikkaa vuodessa.

Myöhemmin Lindeman perusti autoliikkeen. – Minulla oli liiketoimintasuunnitelma ja olin tehnyt pohjatyöt huolellisesti. Pankki piti yritystä riskaa-

belina, mutta ensimmäisen tilinpäätöksen jälkeen pankinjohtaja tuli onnittelemaan ja sanoi, että ”Onneksi olkoon Leif, sä teit sen!”, Lindeman muistelee.

Lindemanin kolmas yritys toimii kiinteistöjenhallinnan ja vuokrauksen alalla. – Siinäkin on omat riskinsä, mut-

ta jos saa hyvät ja pitkäaikaiset vuokralaiset, se on melko vaivatonta ja yksinkertaista. Autokauppa ja musiikkiala ovat paljon enemmän jalkatyötä vaativia, Lindeman sanoo.

Takaisin iskelmän pariin ja tanssiyleisön suosikiksi

Gospel-musiikin parissa pitkään toimittuaan Lindemanista alkoi tuntua, että hänellä voisi olla annettavaa myös maallisen musiikin puolella. – Siihen vaikutti sekin, että hengellisessä musiikissa ansiot ovat hyvin pieniä, lähinnä kilometrikorvauksia ja pieniä palkkioita. Olin nähnyt seurakunnat ympäri Suomen ja minulla oli myös jonkinlainen kaipuu lapsuudesta asti tutun tangon- ja iskelmämusiikin pariin.

Jälleen laulukilpailu, Seinäjoen Tangomarkkinat, nosti hänet suuren yleisön suosikiksi. Lindeman kruunattiin kahdesti peräkkäin tangoprinsiksiksi vuosina 2013 ja 2014. – Voitin molempina vuosina yleisön suosikin tittelin. Se lämmitti kovasti, Lindeman toteaa.

– Tanssi- ja iskelmämusiikissa orkesterin ja solistin sekä kuulijoiden reaktioiden kohdatessa tapahtuu jotain hyvin erityistä. Kun ihmiset pääsevät tanssiin, kuuntelemaan hyvää musiikkia ja rentoutumaan, siinä on jotain todella kiehtovaa, Lindeman toteaa.

Leif Lindeman pitää iskelmämusiikissa perinteisistä, vanhoista kappaleista, joilla hän toteaa olevan erityistä kulttuuriperimää Suomessa. – Yleisöllä on lauluista muistoja jopa lapsuudesta asti. Sodanjälkeisessä Suomessa toivokärjet, reinohelismaat ja kerttumustokset tekivät hienoja lauluja, jotka ovat jättäneet lähtemättömän jäljen ihmisiin monessa sukupolvessa.

– Pyrin esiintyjänä lähelle ihmistä. Olipa kyseessä konsertti tai tanssit, pyrin saamaan hyvän kontaktin ihmisten kanssa. Kun laulaessani näen tanssivan pariskunnan vilkaisevan minuun hyväksyvästi ja tunnen heidän kokevan musiikin syvällisesti, siinä on jotain tosi arvokasta, Lindeman kuvailee. – Oma laulusuoritus on vaikeaa arvioida, mutta ainakin pyrin puhtaaseen lauluun ja täsmälliseen artikulaatioon. On tärkeää, että kuulija saa selvää ja ymmärtää tekstin, Lindeman jatkaa.

Korona hiljensi keikkailun – rentoutuminen liikunnasta ja saunasta

Lindemanilla ja hänen yhtyeellään on vuosittain kaksisataa keikkaa. Viime vuonna niistä toteutui 40 ja 160 peruuntui. Tänä vuonna Lindeman on lähinnä odotellut, että korona loppuisi ja taiteilijat pääsisivät töihin. – Minulla on ollut siinä mielessä hyvä tilanne, että on muutakin työtä ja yrittäjyyttä, mutta monelle kollegalle vuosi on ollut erittäin vaikea, Lindeman huokaa.

Lindeman kritisoi sitä, ettei esiintyvien taiteilijoiden työtä arvosteta aidosti. – Monien esittämät heitot ”oikeisiin töihin menemisestä” ovat kohtuuttomia – kun työt loppuvat itsestä johtumattomista syistä, ei ole oikein vaatia, että pitäisi löytyä muuta työtä kuin sitä, mitä on ikänsä tehnyt. Työt myös jatkuvat, kun korona on ohi.

– Taiteilijat eivät ole saaneet riittävästi taloudellista kompensaatiota ansionmenetyksistään. Toivottavasti päättäjät vielä heräävät kulttuurialan parempaan tukemiseen, Lindeman sanoo.

Yrittäjälle rentoutuminen on tärkeää, jotta jaksaa. Lindeman tekee sen suomalaisille tutussa paikassa. – Sauna on minulle tärkeä, tykkään valtavasti saunomisesta. Kuntoilua on tullut harrastettua viime aikoina paljon, kun vapaa-aikaa on ollut tavanomaista enemmän. Kotikuntosalissa saa treenata, kun itsestä siltä tuntuu, eikä tarvitse pelätä koronaa, Lindeman toteaa.

Kunnallispolitiikkaa ja keskisuomalaisuutta

Leif Lindeman on ollut mukana myös kunnallispolitiikassa. – Siitä jäi erittäin positiiviset muistot. Jouduin myöhemmin aikapulan vuoksi kieltäytymään valtuutetun tehtävästä, mutta jos jossain vaiheessa elämää aikaa on enemmän, politiikka edelleen kiinnostaa, Lindeman kertoo. Hän kuitenkin toteaa, että tällä hetkellä hänen fokuksensa on niin vahvasti musiikissa, että asia ei ole ajankohtainen.

”Taiteilijat eivät ole saaneet riittävästi taloudellista kompensaatiota ansionmenetyksistään. Toivottavasti päättäjät vielä heräävät kulttuurialan parempaan tukemiseen, Lindeman sanoo.

– Politiikka ja taiteilijaelämä sopivat minusta huonosti yhteen, joten tässä vaiheessa seuraan politiikkaa aktiivisesti ja keskustelen siitä esimerkiksi haitaristini **Pekka Juntusen** kanssa. Hän on koulutukseltaan yhteiskuntatieteiden tohtori. Hänen kanssaan saan pitkällä autoreissuilla väitellä kiivaastikin. Näkemysme ovat kuitenkin usein lähellä toisiaan.

Leif Lindeman on aito keskisuomalainen. Hän kertoo, että hänen kotimaakuntansa ihmiset ovat jämpptejä, sydämellisiä ja lämminhenkisiä. – He eivät ehkä ole ”äkkittuttuja”, mutta tutustuttuaan todellisia ystäviä.

Lindeman on saanut myönteistä huomiota maakuntansa asukkaana. – Minut valittiin 2015 vuoden keskisuomalaiseksi. Kotikunnassani Äänekoskella minut on otettu ”meidän Leiffinä”. Romanitausta ei ole ollut siellä koskaan syy syrjimiseen, Lindeman toteaa. – Koen saaneeni olla vuosikymmenet sillanrakentajana; minun kauttani ihmisten on ehkä helpompaa lähestyä muitakin romaneja.

Lindeman kuvailee kotikuntaansa kauniisti. Hän nostaa esiin erityisesti luonnonkauneuden. – Keiteleen ranta on upea. Kirkasvetinen, puhdas vesistö on jotain, josta voi olla ylpeä ja iloinen. *

Jyväskylän romaninuoret ry haaveilee romanien toimintakeskuksesta

Samuel Florin ja Dimitri Lindgren työskentelevät Jyväskylän romaninuoret ry:ssä. Florin on kanta-jyväskyläläinen, suurimman osan elämästään Jyväskylässä asunut nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja, joka opiskelee sosionomiksi monimuoto-opiskeluna Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu XAMKissa. Lindgren taas on kotoisin Haukiputaalta, Pohjois-Pohjanmaalta, ja asunut puolitoista vuotta Jyväskylässä. Hänen sukulaisiaan asuu Keski-Suomessa, mutta Jyväskylään hän muutti alun perin töiden perässä.

Samuel Florin kertoo, että Keski-Suomi ja Jyväskylä ovat hyviä paikkoja elää. – On hyvät kouluttautumisen ja harrastusmahdollisuudet. Jyväskylä on opiskelu- ja urheilukaupunki henkeen ja vereen. Täällä on paljon järviä ja kaunista luontoa. Ihmiset ovat mukavia – ehkä alkuun vähän jäykkiä, mutta tutustuttuaan hyvin ystävällisiä ja aitoja. ”Äkkittuja” ei olla niinkään, Florin kuvailee.

Dimitri Lindgren on samoilla linjoilla. – Tavattoman hyvä paikka asua! Tuhansien järvien maa kuvastaa hyvin tätä kaunista seutua. Opiskelumahdollisuudet ovat tosiaan hyvät. Ihmiset ovat aluksi ehkä vähän jäykähköjä, mutta kun tutustutaan, sieltä löytyy ihminen ihmiselle. Keskisuomalaiset ovat hyvällä tavalla maalaisia. Asiaa on vaikea pukea tarkasti sanoiksi, mutta sellaisia sopivalla tavalla maanläheisiä, Lindgren pohtii.

Samuel Florin

Luontokohteita ja kaupunkikulttuuria

Samuel Florinille tärkeitä asioita kotiseudussa ovat ainakin kaunis luonto ja ”kotikaupungin meininki”. – Täällä pitkään asuneena on tutut kuviot ja harrastukset. Urheilun seuraaminen on tärkeää, käymme esimerkiksi katsomassa JYPin matseja isollakin porukalla.

Yhdessä harrastaminen ja esimerkiksi nuorisotaloilla käyminen ovat olleet Florinille tärkeitä asioita elämän varrella. – Edelleen nyt aikuisena työntekijänä se tuttu fiilis on helppo tunnistaa – nuorisotiloilla otetaan hyvin vastaan.

Kiinnostavina paikkoina Jyväskylästä Florin nostaa esiin monelle matkailijallekin tuttuja kohteita. – Harju portaineen on näkemisen arvoinen, samoin satama, jota on alueena uudistettu ja rakennettu. Näiden alueiden ympärille on myös luotu hyviä palveluita, Florin kertoo. – Mm-rallin aikaan koko Keski-Suomi syttyy eloon, on menoa ja meininkiä, hän jatkaa.

Kokeneet yhdistystyöntekijät Samuel ja Dimitri

Samuel Florin tunnetaan yhdistysihmisenä. Hän toimii nykyään Jyväskylän romaninuoret Ry:n työntekijänä, mutta oli pitkään myös yhdistyksen puheenjohtaja. – Minut valittiin yhdistyksen hallituksen puheenjohtajaksi vuonna 2009. Sitä ennen olin vapaaehtoistyössä ja vielä aiemmin kohderyhmän nuorena, Florin kertoo.

Myös Dimitri Lindgrenillä on pitkä tausta yhdistystyössä. – Jyväskylään tulin töihin hiljattain, maaliskuun alussa. Uusi työ vaikuttaa mukavalta ja sopivan haastavalta. Olen yhdistystyöhön palatessani palannut tietystä mielessä juurilleni – työskentelin pitkään eri tehtävissä ja eri nimikkeillä Pohjois-Suomen Romanit Ry:ssä.

Vuodesta 2014 alkaen Lindgren työskenteli Haukiputaan helluntaiseurakuntaan pastorina. – Yhdistystyössä tarvitaan samantyyppinen auttamisen halu kuin hengellisessä työssä, mones-

sa mielessä palvelemme samalla tavalla sekä hengellisessä että järjestötyössä, hän toteaa.

Aikuiset romanit ovat yhdistystyön kantava voima

Samuel Florin kertoo, että Jyväskylän Romaninuoret Ry:n perustaja ja nykyinen puheenjohtaja Kyösti Hagert on monesti todennut, että yhdistys- ja järjestötyö on palvelutyötä, jonka kes-

kiössä ovat autettavat ihmiset. – Meillä kohderyhmä on nuoret. Työssä on laitettava itsensä likoon, Florin sanoo.

– Työtämme voisi verrata pylväseen, joka on laitettu keskellä kaupunkia Jyväskylän keskustaan. Siihen saa tarvittaessa nojata, Dimitri Lindgren pohtii.

Samuel Florinin mukaan Jyväskylässä yhdistystyön kantava voima on, että aikuiset romanit ovat sitoutunees-

Dimitri Lindgren

ti mukana toiminnassa. – He ovat tärkeä taustatuki, joilta saa tarvittaessa apua ja neuvoja arkityöhön. He myös osallistuvat vapaaehtoistyöhön. Se, että löytyy vapaaehtoisia aikuisia vastuunkantajia, on suorastaan elinehto yhdistystyölle, Florin toteaa.

Myös Dimitri Lindgren on huomannut jyväskyläläisromanien aktiivisuuden. – Kun aloitin työssä, minulle soitti useampi paikkakuntalainen aikuinen romani ja kertoi, että he ovat

työssäni tukena. Siitä oli helppo lähteä työntekoon.

Halu auttaa motivoi työssä

Dimitri Lindgren kertoo, että hän-tä yhdistystyössä motivoi ennen kaikkea halu auttaa ihmisiä. – Se on se halu nähdä, että ihmiset pääsevät elämässään eteenpäin. Hyvien tulosten näkeminen on paras kiitos työstä. Samuel Florin on samoilla linjoilla kollegansa kanssa. – Kun näkee avun tarpeen ja kokee pystyvänsä auttamaan, se kantaa työssä.

Entä mikä yhdistystyössä on vaikeaa tai haasteellista? Florin toteaa, että sinällään itse toiminnassa tai rakenteissa ei ole suuria haasteita. – Meillä on toimiva systeemi, mutta luulen, että kaikkien yhdistysten vaarana on, että tehtävät henkilöityvät. Silloin on vaikeampi löytää työn jatkajia ja samat ihmiset pysyvät samoissa tehtävissä liian pitkään, Florin pohtii.

Florin pohtii myös työn pitkäjänteisyyden vaatimusta. – Voi olla vaikeaa nähdä riittävän kauas oman työn, jotka saattavat näkyä vaikka viiden vuoden päässä tulevaisuudessa, eikä työntekijä itse ole välttämättä näkemässä sitä tulosta, hän toteaa.

Vaikean koronavuoden jälkeen uuteen kesään

Koronavuosi on ollut vaikea monelle yhdistykselle. Miten se on vaikuttanut Jyväskylän Romaninuoret ry:n toimintaan?

– Kyllähän se on vaikuttanut, Samuel Florin toteaa. – Paljon on jouduttu toimintoja perumaan. Esimerkiksi kymmenisen vuotta toimineet liikuntakerhot on täytynyt laittaa tauolle, samoin naisten ompelukerhot, musiikkikerhot ja vastaavat. Varsinkaan alkuvaiheessa ei uskallettu ottaa ihmisiä toimistollekaan face-to-face, Florin kertoo.

Dimitri Lindgren kertoo, että yhdistys on palannut lähipalaveriinkin turvatoimien kanssa tämän vuoden puolella. – Kasvokkain tapaaminen vie asioita parhaiten eteenpäin, hän toteaa.

Samuel Florin jatkaa, että monia hyviä ideoita ei ole voitu toteut-

Florin pohtii myös työn pitkäjänteisyyden vaatimusta. – Voi olla vaikeaa nähdä riittävän kauas oman työn uloksia, jotka saattavat näkyä vaikka viiden vuoden päässä tulevaisuudessa, eikä työntekijä itse ole välttämättä näkemässä sitä tulosta, hän toteaa.

taa kokoontumisrajoitusten vuoksi. – Rahoituksemme on onneksi jatkunut, saimme tällekin vuodelle STEAn rahoituksen joulukuussa. Toimintaa on täytynyt kehittää tähän aikaan soveltuvaan, se on varmasti myös rahoittajan toive, Florin kertoo.

Korona-ajan loppuessa ja rajoitusten vapautuessa odotukset ovat korkealla. Florin uskoo, että paluu arkeen on odotettu. – Luulen, että siinä vaiheessa avautuvat mahdollisuudet peittoavat kaikki negatiiviset puolet. Intoa yhdessä tekemiseen tulee olemaan paljon.

Dimitri Lindgren haaveilee yhdistystoiminnan uusista mahdollisuuksista. – Toivon, että voimme jossain vaiheessa perustaa romaneille toimintakeskuksen eli paikan, jossa tavata ihmisiä ja jossa olisi kahvila- ja työtoimintaa. Tästä on alustavia suunnitelmia ja keskusteluja, askel kerrallaan mennään sitä kohti.

Samuel Florin kiittää kollegansa osaamista vision rakentamisessa. – Meille on suuri etu, että Dimitrin tausta on Pohjois-Suomen romanien toiminnassa. Siellä oli tämäntyyppinen keskus. Sieltä saamme hyviä ideoita ja pohjaa, joita Keski-Suomessa jatkojalostamme, Florin kuvailee. *

Kirjahyllyn päältä ei voi olla hevosmies, sanoo Mertsi Bollström

Mertsi Bollström on suolahtelainen yrittäjäyrittäjä, jota elämä kuljetti pitkän kierroksen maailmalla ennen kotiseudulle paluuta.

- Synnyin Suolahdessa, mutta vietin suuren osan lapsuutta ja nuoruutta Ruotsissa, Bollström kertoo. - Ruotsista muutimme 1980-90-lukujen taitteessa Mäntsälään, sitten parin vuoden jälkeen takaisin Ruotsiin. Takaisin Suolahteen muutin pysyvästi vuonna 2005.

Ruotsista jäi hyvät muistot. - Minulla oli siellä kaikkea, mitä tarvitsin. Jokin kuitenkin veti Suolahteen - ehkä tietty isänmaallisuus, Bollström pohtii. - Passissani luki Suolahti, isäni puolen porukka on täältä kotoisin. Edelleen minulla on paljon ystäviä Ruotsissa, samoin liiketoimintani perustuu Ruotsista ostamiseen. Matkustan Ruotsiin pari kertaa kuukaudessa liikeasioissa. Käyn mielelläni myös esimerkiksi entistä työnantajani tapaamassa, Bollström kertoo.

”Mahdollisuus, johon osasin tarttua”

Mertsi Bollström kertoo, että Suomeen muuton jälkeen 1990-luvun taitteessa elämä ei lähtenyt rullaamaan toivotulla tavalla. Hän päätti muuttaa takaisin Ruotsiin, mikä osoittautui hyväksi rat-

kaisuksi. - Ruotsiin palattuani ravivalmentaja Stig H. Johansson otti minut työharjoitteluun ja sitten töihin. Häntä muistan hyvällä, hän on ollut todella tärkeä hahmo elämässäni, Bollström kertoo.

Bollström pääsi hevosten hoitajaksi. - Johanssonin tallissa oli 150 hevosta. Hevosten kanssa työskentely rauhoitti omaa oloani. Löysin itseni: koin, että tämä on minun juttuni, jonka osaan, Bollström kuvailee. - Se, että alan kiistämätön legenda antoi hyväksyntää, oli äärimmäisen tärkeää. Niinhän se on, että ihminen kaipaa hyväksyntää ja arvostusta, se on itsetunnon kannalta aivan oleellista, Bollström sanoo.

Keskisuomalaisen suvun vesa

Mertsi Bollströmille Keski-Suomi on verenperintönä tullutta kotiseutua. - Isoisäni Aleksanteri Bollström eli ”Soitaja-Santtu” asui täällä, täältä isäni lähti maailmalle. Suolahdessa vietin lapsuuteni kesät. Nykyään myös omat poikani asuvat lähiseudulla, Bollström kertoo.

Bollström koki vastaanoton hyväksyväksi muuttaessaan takaisin Suolahteen reilut 15 vuotta sitten. - Ihmiset tunsivat sukumme, se auttoi valtavasti. Takaisin muutettuani ostin velkarahalla talon, joka osoittautui huonokun-

Gunnar Arling

toiseksi. Kun tarvitsin apua, minulta kysyttiin, olenko samoja Bollströmejä kuin seudulla asunut setäni. Minuun suhtauduttiin myönteisesti ja sain paikallisilta apua ja tukea.

Lutakon alue on eräs Jyväskylän tunnetuimmista paikoista. Neliötorilla entisen vaneritehtaan rakennuksen edessä sijaitsee Wilhelm Schaumanin patsas.

Bollström kuvailee kotiseutunsa miljöötä esimerkin avulla. – Keitele-järvi on minulle vertauskuva koko keskisuomalaisesta maisemasta; puhdasvetinen, iso järvi. Keitele-järvi kuvastaa täkäläistä luonnonmaisemaa, Bollström sanoo.

Suolahdesta hän mainitsee sataman alueen. – Se on kesällä upea. Sieltä pääsee matkustamaan sisävesilaivalla Päijänteelle saakka kanavaa pitkin.

Tunnollisuus on hevosmiehen tärkein ominaisuus

Merts Bollström on tunnettu hevosmies. Mikä tekee ihmisestä todellisen hevosmiehen?

– Tunnollisuus, Bollström toteaa painokkaasti. – Hevoson palvelijan pitää olla tarkka ja tunnollinen, ”kir-

jahyllyn päältä” ei voi olla hevosmies. Hevoson täytyy voida luottaa hoita-jaansa. Rutiinien ja aikataulujen pitää säilyä, Bollström sanoo.

Kun Bollströmiä pyytää kertomaan muiston hevosiin liittyen, hän miettii hetken ja aloittaa. – Ainakin sellainen tulee mieleen, kun eläinlääkäri Antero Tupamäki osti isältäni Herman Bollströmiltä Brisera-nimisen kilpahovosen vuonna 1980. Hevonen oli kuin perheenjäsen, me lapset ja koko perhe ikävöimme sitä, se oli ollut meillä viisi vuotta, Bollström muistelee.

– Isä lohdutteli, että kyllä siitä yli päästään ja lopulta toki päästiinkin. Hevonen sai uudella omistajallaan hienon uran. Sen jälkeläisistä tuli monia kovia juoksijoita, aivan suomenennät-

yshevosia, Bollström muistelee ylpeyttä äänessään.

Myös autokauppa perustuu luottamukseen

Merts Bollström on autoalan yrittäjä. Mikä tekee hyvän kauppiaan?

– Asiakkaan täytyy voida luottaa. Suhde rakennetaan siten, että luottamus jatkuu kaupanteon jälkeen, Bollström sanoo.

Bollström tuo vähän ajettuja autoja Ruotsista ja myy niitä Suomessa huollettuna.

– Parhaimmillaan käy niin, että tyytyväinen asiakas tulee ostamaan seuraavankin auton tutulta kauppialta ja hyvä maine kulkeutuu eteenpäin, Bollström toteaa. *

Helena Hagert laulaa evankeliumia

Helena Hagert on jämsäläinen laulajaevankelista. Hän on kotoisin Varkaudesta, mutta muutti Jämsään jo vuonna 1982. Hagertin kutsumus on lapsesta saakka ollut viedä evankeliumia laulaen ihmisille. Vuonna 2018 hänet siunattiin Jämsän helluntaiseurakunnan musiikkievankelistan tehtävään.

Musiikki oli vahvasti läsnä jo Helena Hagertin lapsuudenkodissa. – Meitä asui tuossa vaiheessa neljä sisarusta kotona. Meitä pyydettiin eri seurakuntien tilaisuuksiin laulamaan. Veljillä oli kitarat, he säestivät ja yhdessä laulettiin!

Helena Hagert kertoo, että hänen kotikuntansa on pieni, mukava kaupunki. – Jämsä on varsinkin kesällä todella kaunis paikka, alueella on paljon jokia ja järviä. Tämä on tyypillistä keskisuomalaista seutua, on kauniita rantoja ja harjumaismia.

Romanikieli opittiin kotona

Helena Hagert taitaa romanikieltä, joka on Unescon uhanalaiseksi luokittelema kieli. – Kyllä, se tuli aivan sieltä lapsuudenkodista. Vanhemmat puhuivat sitä ja kuuntelemalla opin kielen, Hagert kertoo. – On hyvä, että osaan romanikieltä, arvostan sitä paljon. Moni ei sitä enää osaa ja kielen puhuminen on vähentynyt, Hagert pohtii. – Itse käytän kieltä aivan arkisissa keskusteluissa ja aiheissa.

Helena Hagert kertoo, että erityisesti hänen tulee puhuttua kieltä tavatessaan veljeään. – Veljeni **Armas Hagert** on romanikielen opettaja. Kun tapaamme, vaihdamme vähintään muutamia sanoja romanikielellä. Armas myös saattaa aivan tarkoituksel-

la vaikka tuoda esiin uusia sanoja – siinä näkyy veljeni opettajan mentaliteetti! Hagert toteaa hymyssä suin.

Romanikieli soi kauniisti myös laulettuna. – Aina joskus laulan romani-kielisiä hengellisiä lauluja. Niitä on olemassa jonkin verran, joihinkin tuttuihin hengellisiin lauluihin on myös tehty romanikielisiä käännöksiä, Hagert kertoo.

Laulu voi puhutella enemmän kuin tuhat sanaa

Helena Hagert toteaa, että musiikissa on suuri voima. – Mitenkähän sen edes osaisi sanoiksi pukea, hän pohtii. – Olen kokenut musiikin lapsesta asti hyvin vaikuttavana. Minulle musiikki on ennen kaikkea Jumalan palvelemisen väline, Hagert sanoo.

Entä millainen on hyvä laulu? – Minulle nousevat pintaan nykyään erityisesti vanhat laulut, jotka kertovat Jeesuksen ristityöstä, koen niihin sisältyvän suuren siunauksen. Luulen, että monet kuulijatkin kokevat niiden kautta siunauksen, ne puhuttelevat ja kutsuvat Jumalan yhteyteen. Laulut, jotka kertovat Jumalan suuresta rakkaudesta, kutsuvat ihmisiä pelastukseen, iankaikiseen elämään.

– Monesti laulu puhuu enemmän kuin tuhat sanaa. Olen saanut palautetta, että ihmiset ovat myös vaikuttuneet lauluistani. Se on rohkaisevaa ja tärkeää. Vaikka esiintyminen joskus voi jännittääkin, tietää olevansa oikealla asialla.

Helena Hagert on myös levyttänyt hengellistä musiikkia. Viimeisin levy julkaistiin vuonna 2018 ja on nimeltään *Minne kulkusi vie*.*

Eurooppalainen romanistrategia viitoittaa kotimaista romanipolitiikkaa

EU:n komissio julkaisi 12.10.2020 tiedonannon ja sitä tukevat asiakirjat koskien strategista puiteohjelmaa, joka liittyy romanien yhdenvertaisuuteen, osallisuuteen ja osallistumiseen. Ohjelma on voimassa vuoteen 2030 saakka. Osana puiteohjelmaa julkaistiin ehdotus neuvoston suosituksiksi tarkemmista toimista. Suositukset hyväksyttiin 12.3.2021.

Puiteohjelma sisältää uusia vuoteen 2030 ulottuvia EU-tason määrällisiä poikkileikkaavia ja sektorikohtaisia tavoitteita sekä jäsenmaille ja EU:n komissiolle annettuja suosituksia puiteohjelman toimeenpanosta. Toimet koskevat mm. yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja osallistumista sekä koulutusta, työllisyyttä, terveyttä ja asumista. Lisäksi puiteohjelma sisältää toimia EU-rahoituksen, NRCP-kansallisen yhteyshenkilötoiminnan kehittämisen ja seurannan, arvioinnin ja raportoinnin alueilla. Kansallisia strategioita raportoidaan kahden vuoden välein vuodesta 2023 alkaen ja komissio laatii lisäksi väli- ja loppuraportin. Puiteohjelman seurantaindikaattoreita kehitetään Euroopan perusoikeusviraston johdolla yhteistyössä jäsenmaiden ja komission kanssa.

Tavoitteet

Puiteohjelma sisältää 7 tavoitetta EU-tasolla ja jäsenmaatasolla vuoteen 2030 mennessä.

Horisontaaliset tavoitteet

1. Romanivastaisuuden ja syrjinnän torjunta ja vähentäminen
2. Köyhyyden vähentäminen ja sosio-ekonomisten erojen kaventaminen romanien ja muun väestön välillä
3. Edistää osallistumista voimavaraistamisella, yhteistyöllä ja luottamuksella

Sektoraaliset tavoitteet

4. Lisätä tehokasta yhdenvertaista pääsyä laadukkaaseen, osallistavaan, valtavirran koulutukseen
5. Lisätä tehokasta yhdenvertaista pääsyä laadukkaaseen ja kestäväan työllisyyteen
6. Parantaa romanien terveyttä ja lisätä tehokasta yhdenvertaista pääsyä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin
7. Lisätä tehokasta yhdenvertaista pääsyä riittävään eriyttämättömään asumiseen ja välttämättömiin palveluihin

Miten eurooppalainen romanistrategia vaikuttaa kansalliseen romanipoliittiseen ohjelmaan?

Suomi on sitoutunut uudessa eurooppalaisessa romanistrategiassa esitettyihin toimenpiteisiin ja toteuttaa niitä maakohtaisin painotuksin.

Suomessa on käynnissä Romani-poliittinen ohjelma (ROMPO2), ja sen kausi loppuu vuoteen 2022. Uuden Romanipoliittisen ohjelman valmistaminen aloitetaan romaniväestön ja toimijoiden kuulemisilla jo tänä vuonna ja siinä on pohjana ja teemojen viitoittajana vahvasti edellä lyhyesti esitelty kymmenvuotinen Euroopan unionin strateginen puiteohjelma romanien yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja osallistumisesta. Seuraava Suomen Romanipoliittinen ohjelma (ROMPO3) tehdään aikavälille 2023-2030. *

RONK/STM

Lisää tietoa aiheesta <https://romani.fi/>

Vapaa sivistystyö tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia

Nimensä mukaisesti vapaa sivistystyö on vapaata. Vapaan sivistystyön oppilaitokset: kansalaisopistot, kansanopistot, opintokeskukset, kesäyliopistot ja liikunnan koulutuskeskukset voivat melko itsenäisesti päättää opintotarjonnastaan niille myönnettävän valtionrahoituksen puitteissa. Kullakin oppilaitostyyppillä on oma tehtävänsä kokonaisuuden sisällä.

Kansalais- ja työväenopistotoiminta käynnistyi Suomessa 1800-luvun lopussa, kun Tampereelle perustettiin ensimmäinen työväenopisto. Seuraavien vuosikymmenien aikana muita paikkakuntia seurasi perässä. Työväenopistojen perustaminen liittyi voimakkaasti työväestön keskuudessa vallitsevaan sivistystarpeeseen: moni työväestöön kuuluva ei ollut tuolloin käynyt edes kansakoulua. 1920-luvulta lähtien opistotoiminta vakiintui tarpeellisia tietoja kaikille, ei vain työväestölle tarjoavana oppilaitosmuotona, osan opistoista ollessa tuolloin nimeltään työväenopistoja, osan puolestaan kansalaisopistoja, vapaaopistoja tai aikuisopistoja. Nykyisellään näistä kaikista käytetään yleiskäsitettyä kansalaisopisto, vaikkakin nimen loppuosana voi nykyisin olla työväenopisto, aikuisopisto tai pelkästään sana opisto.

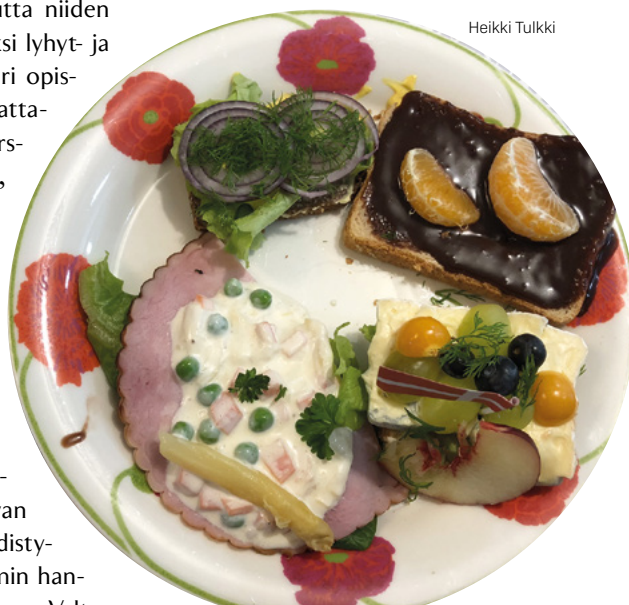
Suomessa on kansalaisopistoja nykyään hieman alle 180, ja toimintaa löytyy jokaisen kunnan alueelta. Suurinta osaa niistä ylläpitääkin kunta, mutta osa opistoista on yksityisiä. Kansalaisopistot eivät järjestä tutkintoon johtavaa koulutusta, vaan kaiken perustana on ihmisen oma halu oppia ja kehittyä. Opetustarjonta on monipuolista, ja sillä pyritään vastaamaan monien eri väestöryhmi-

en oman osaamisen kehittämistarpeisiin tuomalla opetus mahdollisimman lähelle ihmistä. Lain mukaan kansalaisopistojen tehtävänä onkin vastata paikallisiin sivistystarpeisiin. Oman osaamisen kehittämismahdollisuuksien lisäksi kansalaisopistot tarjoavat mahdollisuuden sosiaaliseen toimintaan ja edistävät kursseille osallistuvien ihmisten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Vuosittain kansalaisopistoissa opiskeleekin satojatuhansia ihmisiä.

Pääosa opetuksesta järjestetään yhden opetuskauden (syys-/kevätkausi) mittaisina kursseina, mutta niiden lisäksi järjestetään esimerkiksi lyhyt- ja intensiivikursseja. Tarjonta eri opistojen välillä vaihtelee huomattavastikin, mutta yleisesti kursseja järjestetään liikunnan, hyvinvoinnin, vieraiden kielten, kuvataiteiden, esittävän taiteen, musiikin, tietotekniikan, äidinkielen ja kirjallisuuden, yhteiskunnallisten aineiden, käsityön ja kotitalouden ainealoilla. Monissa aineissa on tarjolla eritasoisia kursseja. Liikkeelle voi lähteä aivan alkeistasolta tai osallistua edistyneen tason kursseille, aiemmin hankitun oman osaamisen mukaan. Valta-

osa opetuksesta on kaikille avointa, eli lähtökohtaisesti kuka tahansa voi osallistua mille tahansa haluamalleen kurssille. Opetus on pääosin suunnattu aikuisille, mutta osa opistoista järjestää toimintaa myös lapsille, usein lapsi-aikuinen-kurssien muodossa. Opiskelupaikat täytetään tavallisesti ilmoittautumisjärjestyksessä. Jos sopivaa kurssia ei tarjonnasta löydy, voi opistoille esittää toiveita haluamistaan kursseista. Kurssien lisäksi kansalaisopistot järjestävät konsertteja, teatteriesityksiä sekä erilaisia tapahtumia ja näyttelyitä.

Valtion kansalaisopistoille myöntämä perusrahoitus, valtionosuus, kattaa vain osan toiminnan kuluista. Tämän vuoksi suurin osa kansalaisopistojen järjestämistä kursseista on maksullisia. Alennuksia hintoihin myönnetään mm. työttömille, seniorille ja maahanmuuttajille, opistosta ja kurssista riippuen. Kaikille avointen kurssien lisäksi opistot toteuttavat val-

Heikki Tulkki

Kirjoittaja, opetusneuvos **Heikki Tulkki** on aloittanut työskentelyn Opetushallituksessa helmikuun alussa vastuualueenaan koko vapaa sivistystyö. Ennen Opetushallitukseen siirtymistään hän toimi Kalliolan kansalaisopiston rehtorina ja opisto- ja ylläpitävän Kalliolan Setlementti ry:n koulutus- ja työllisyysjohtajana. Yhteensä hänellä on noin kymmenen vuoden kokemus opetus-, suunnittelu-, kehittämis- ja johtotehtävistä kansalaisopistoissa. Tätä aiemmin hän on työskennellyt vastaavissa tehtävissä toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa ja ammattikorkeakouluissa. Tulkki on osallistunut opiskelijana myös useille ruoanlaittokursseille sekä pitänyt Helsingin työväenopistossa työskennellessään ruoanlaiton ja kielenopiskelun yhdistävää kurssia Saksan kieltä ja kokkailua yhdessä kotitalousopettajan kanssa.

tion myöntämällä erillisrahoituksella erikseen määritellyille kohderyhmille täysin maksutonta opetusta, esimerkiksi maahanmuuttajille suunnattua luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä työttömille, työttömyysuhan alaisille ja työvoiman ulkopuolella oleville aikuisten perustaitoja parantavaa koulutusta, mm. työelämässä vaadittavien ja työllistymistä edistävien perusdigitaalisten taitojen osalta.

Keväällä 2020 puhjennut koronapandemia aiheutti suuria haasteita kansalaisopistojen toimintaan, kun niiden toimitilat jouduttiin valtakunnan hallituksen tekemällä päätöksellä sulkemaan ja perinteinen lähiopetus keskeyttämään. Hyvin nopealla tahdilla saatiin otettua digiharppaus ja muutettua suuri osa käynnissä olevista kursseista etäopetukseksi. Koronatilanteen vuoksi huomattavasti lisääntynyt etäopetus on varmasti tullut toimintamuotona jäädäkseen myös koronatilanteen hellittäessä ja mahdollistaa kursseille osallistumisen aiempaa laajemmin, verkon välityksellä, asuinpaikasta riippumatta.

Lehden numeron teemaan liittyen muutama sana kansalaisopistojen kotitalouden kursseista, joita monet oppilaitokset järjestävät. Ollakseni ns. ajan hermolla olin yhteydessä Vantaan aikuisopiston kotitalouden suunnittelijaopettajaan Inka Valimaan kysyäkseni lisätietoa heidän nykyisestä tarjonnastaan. Tarjonta pohjaa perustaitoihin, joiden päälle rakennetaan yksittäisempiä taitoja. Perusteiden (kasvien hyödyntäminen, gluteenittomuus, lasten kanssa leivonta, seniorikurssit) lisäksi Vantaalla on laajaa opetusta varsinkin erilaisista ruokakulttuureista, tulevalle kaudella mm. mongolialaisen ruokakulttuurin kurssi. Yleisesti ottaen tarjonnassa kulkevat rinnakkain arjen hallintaan ja perusruoanlaittoon keskittyvät teemat sekä kauden ruokatrendit. Ihmisiä kiinnostavat usein sellaiset kurssit ja teemat, joiden avulla omaan arkiruokailuun saa lisättyä helposti pientä erilaisuutta tai viikonloppuun jotain erityistä. Esimerkiksi ruoka- ja viinikulttuuria yhdistävät kurssit ovat olleet Vantaan aikuisopistossa huipposuosittuja. Niillä keskitytään usein

yhteen viinialueeseen ja sen ruokakulttuuriin. Tulevalla syyskaudella Vantaalla painotutaan jälleen mahdollisuuksien mukaan lähiopetukseen, etäopetusta kuitenkin unohtamatta: monet kaipaavat kontakteja ja lähiopetusta pitkän eristäytymisen jälkeen.

Vaikka kansalaisopistojen kesäopintotarjonta on lisääntynyt, järjestetään valtaosa kursseista syyskauden (syys-joulukuu) ja kevätkauden (tammikuu-toukokuu) aikana. Tulevaksi syyskuksi kannattaakin miettiä itselleen uutta hyvää harrastusta. Monet opistoista julkaisevat edelleenkin painettua opinto-ohjelmaa, jossa niiden kurssitarjontaa esitellään laajasti. Kattavasti kunkin opiston tiedot löytyvät sen omalta ilmoittautumissivustolta. Kansalaisopistojen liitto on myös vastikään käynnistänyt uuden valtakunnallisen kurssihakupalvelun, jonka avulla voi etsiä itselle sopivaa kurssia osoitteesta **kursit.kansalaisopistot.fi**.

Kansalaisopistotoimintaan voi muutenkin tarkemmin tutustua Kansalaisopistojen liiton sivustolla **kansalaisopistot.fi**. *

Teksti/koonti **MIRIAM SCHWARTZ**

Elämä sisältää eri ulottuvuuksia, joiden kautta voimme rakentaa mieleistämme arkea. Tavoista tai tottumuksista voi kehittyä harrastuksia ja parhaimmassa tapauksessa voimme käyttää taitojamme sekä kiinnostuksen kohteita hyödyksi elämänmittaisessa kasvussa.

Tällä palstalla esittelemme ihmisiä, joilla on yhteisiä kiinnostuksen kohteita.

Tämänkertaisille haastateltaville kokkaaminen on elämäntapa.

Kuka olen?

Nimeni on **Tino Thesslund**. Olen 43-vuotias ja kotoisin Tukholmasta, Ruotsista. Asun tällä hetkellä Tampereella ja minulla on kaksi ammattia. Olen kuorma-autonkuljettaja ja taskusta löytyvät myös datanomin paperit. Kokin ammattia minulla ei ole, mutta ruoan laittaminen on aina ollut olen-nainen osa minua. Olen tosin myös työskennellyt ravintola-alalla muutamman vuoden ajan.

Mikä kokkaamisessa on parasta?

Kokkaamisessa paras-ta on se, että saa olla luova. Kokkaamisen välityksellä voin ilahduttaa useasti myös kanssaeläjiä. Hyvä ruoka, parempi mieli.

Kenelle kokkailen kaikkein mieluiten ja mikä on bravuurini?

Tykkään kokkailla perheelleni ja ystävil-leni. He ovat parhaimmat ”asiakkaat”. Mitään erityistä bravuuria ei ole, mutta minua kiinnostaa kokeilla aina uusia asioita.

Onko kokkaaminen taidetta vai välttämätön arkinen askare?

Kokkaaminen on todellakin taidetta, ellei jopa verrattavissa pyhään toimitukseen. Kokkaamisen vaikutukset ovat kokonaisvaltaisia. Hyvä ruoka ruokkii sekä ruumista että sielua. *

Tino Thesslundin perhealbumi

Kuka olen?

Minä olen **lida** ja täytän kohta 5 vuotta. Asun Turussa ja ammatiltani olen päiväkotilainen. Isona minusta tulee leipuri ja kokki.

Mikä kokkaamisessa on parasta?

Kokkaamisessa on parasta siis se ruoka ja se kun saa laittaa itse mausteita.

Kenelle kokkailen kaikkein mieluiten ja mikä on bravuurini?

Tykkään kokkailla mieluiten serkuille, tädille ja kavereille. Myös vaarille (Sebastian Ahlgren) kokkailen usein laulun palkaksi. Mä haluan aina tehdä spagettia ja jauhelihakastiketta. Sitten tykkään leipoa hyytelöitä ja kakkuja.

Mirikki Ärling Hagert

Onko kokkaaminen taidetta vai välttämätön arkinen askare?

Kokkaaminen on mun mielestä taidetta, koska se on niin kivaa! *

lida Raution perhealbumi

Kuka olen?

Minä olen **Mirikki Ärling Hagert**. Olen 31-vuotias ja olen kotoisin Borås-nimisestä kaupungista Ruotsista. Tällä hetkellä asustelen Suolahdessa, Keski-Suomessa. Olen opiskellut Ruotsissa lastenhoitajaksi ja lähihoitajaksi. Opiskelen parhaillaan lisää, jotta saisin lähihoitajan tutkintoni rinnastettua päteväksi myös Suomessa.

Mikä kokkaamisessa on parasta?

Kokkaaminen on aina ollut minulle tietynlaista terapiaa. Voin käyttää useita tunteja aikaa saadakseni lopputuloksen, jota olen suunnitellut. Parasta on se, että voin luoda sitä mitä milloinkin haluan. Panostan mielelläni ruoan asetteluun, koska minusta sillä on myös merkitystä makuelämyksessä.

Kenelle kokkailen kaikkein mieluiten ja mikä on bravuurini?

Tykkään kokata ystäville ja perheelle, koska se luo samalla yhteyttä ja hyvää ilmapiiriä. En tiedä mikä olisi bravuurini, mutta minusta on kivaa asettaa itselleni uusia haasteita ruoanlaitossa sekä leipomisessa.

Onko kokkaaminen taidetta vai välttämätön arkinen askare?

Minusta kokkaaminen on tietynlaista taidetta. Siinä voi olla juuri niin luova kuin haluaa ja ottaa huomioon ruoan

värikkyuden, muodon, kattauksen ja asettelun. Toisaalta kokkaaminen on myös välttämätön arkinen askare. *

Mirikki Ärling Hagertin perhealbumi

Janita Schwartz

Kuka olen?

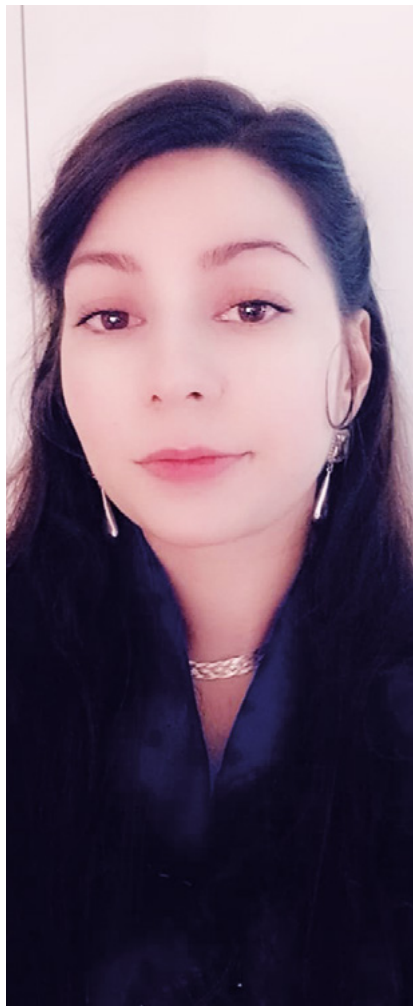
Minä olen **Janita Schwartz**. Olen 29-vuotia ja ammatiltani kokki. Olen kotoisin Helsingistä, mutta asun tällä hetkellä Kajaanissa.

Mikä kokkaamisessa on parasta?

Mielestäni kokkaamisessa parasta ovat makuelämykset sekä mahdollisuus käyttää omaa inspiraatiota ja luovuutta.

Kenelle kokkailen kaikkein mieluiten ja mikä on bravuurini?

Mieluiten kokkailen perheelle ja ystäville. Kokiksi opiskellessani teimme koulussa enimmäkseen suomalaisia perinneruokaa, mutta myöhemmin huomasin olevani eniten kiinnostunut eri maiden ruokakulttuurista.

Janita Schwartz

Onko kokkaaminen taidetta vai välttämätön arkinen askare?

Kokkaaminen on minulle arkinen askare, jonka yhteydessä pääsen toteuttamaan luovuuttani. Kokkaaminen on siis myös samanaikaisesti taidetta. *

Janita Schwartz

Nuoret romanit koulussa –Yhden tarinan vaarat

Nigerialainen novellisti **Chimamanda Ngozi Adichie** (2009) pohtii yhden tarinan vaaroja. Yhden tarinan vaara ei piile siinä, että se olisi väärä, vaan siinä, että se muodostuu ainoaksi tarinaksi, stereotyyppiaksi. Väitöskirjassani Suomen romanipoliittisista toimenpiteistä (2020) käsittelin nuorten romanien koulunkäyntiä ja siihen liittyviä haasteita osana laajempaa romanipoliittista toimenpidekokonaisuutta. Nuorten romanien koulunkäynti nosti kenttätöiden aikana esille erilaiset käsitykset kulttuurista ja sen vaikutuksesta yksilöön. Romanikulttuuri on monelle outo ja mystinen asia, käsite jonka taakse kätkeytyy monia negatiivisia ajatuksia, ennakkoluuloja ja pelkoja. Kouluvirkailijan ajatus siitä, että ”jos kulttuuri haittaa koulunkäyntiä, pitäisikö sitä kulttuuria muokata”, tiivistää hyvin kulttuurin taakse kätkeytyvät yhteiskunnalliset rakenteet, kielen, historian ja vähemmistöasetelman. Kyse ei ole vain kulttuurista, pikemminkin yhdenvertaisesta osallisuudesta erilaisten valta-asetelmien keskellä.

Koulunkäynti poliittisena toimenpiteenä

Suomi on jo pitkään ilmaissut halunsa olla edelläkävijä eurooppalaisen romanipoliittikan kehittäjänä (esim. ROMPO, 2009). Tämä tahtotila jatkuu yhä tänä

päivänä ja Suomi on tullutkin kansainvälisesti tunnetuksi menestyksekkäästä romanipoliittikastaan. Menestyselisyys juontaa juurensa 1950-luvulle asti, jolloin romanipoliittikka tuli osaksi valtiohallinnon rakenteita ja perustettiin neuvottelukunta, joka tänä päivänä kulkee nimellä Romaniasiaain neuvottelukunta (RONK).

Vuonna 1997 Helsingissä pidetyssä ETYJ:n kokouksessa toimintamalli RONK nostettiin esille hyvänä käytäntönä pitkään jatkuneesta hallituksen ja romanien välisestä yhteistyöstä (Friman-Korpela, 2014, s. 139). Kuitenkin vasta 1970-luvun alussa romanit pääsivät mukaan RONKin toimintaan, päättämään romaneita koskevista poliittisista linjauksista. Tätä ennen neuvottelukuntaa käytettiin lähinnä välineenä erilaisten assimiloivien toimenpiteiden suunnitteluun ja käytäntöön ottamiseen (Hinkkanen, 2013; Stenroos, 2019). 1970-luvulla keskeiseksi tavoitteeksi nousi romanien asunto-olojen parantaminen, ja siinä romanien ja valtion virkamiesten yhteistyöllä onnistuttiinkin. Vakaat asunto-olot osaltaan myös avittivat romanien kouluttautumista. Romanien koulutus on ollut agendalla alusta lähtien, mutta painopiste koulutukseen ja työllisyyteen on vahvistunut Suomen liittyttyä Euroopan Unioniin vuonna 1995 ja suomalaisen romani-

politiikan tullessa osaksi eurooppalaisia romanistrategioita.

Helakorven (2020) mukaan menestys ei ole riittänyt koulutuspolitiikkaan asti. Romanien koulutustaso on kohonnut vuosikymmenien saatossa, mutta hitaasti. Tätä hidasta edistymistä ei voi enää selittää huonoilla asunto-oloilla tai ylitsepääsemättömällä köyhyydellä. Helakorpi nostaa esille epätasaiset valtasuhteet koululaitoksen toiminnassa; romanilapset luokitellaan erityistarpeita tarvitseviksi, lasten vanhemmat kykenemättömäksi tukemaan lasten koulunkäyntiä ja romanikulttuuri sellaiseksi, joka ei tue koulumenestystä. Koulutukseen liittyvillä toimenpiteillä, myös romanipoliittikassa, on taipumus kohdistaa huomio, toimenpiteet ja syynetsintä romaneihin ilman, että koululaitos itsessään otetaan tarkastelun, tutkimuksen ja toimenpiteiden kohteeksi.

Romanit ja koululaitos

Romanit ovat suomalaisessa koululaitoksessa väliinputoajia. Helakorpi osoittaa väitöskirjassaan, että koululaitoksessa vähemmistö-enemmistö – suhde näkyy valtarakenteissa – puheessa, siinä miten romanit nähdään ja koetaan, ja miten historia vaikuttaa käsityksiin epäonnistuneesta ”valkai-

susta”. Romanien toiseus on kuitenkin ongelmallista, romanit eivät asetu samaan kategoriaan maahan muuttaneiden kanssa ja näin ollen etnisen/rodullisen ryhmän määrittelyn rajat paukkuvat hankaloittaen poliittisten koulutustoimenpiteiden suunnittelua ja toteutusta (vrt. Toivanen, 2020).

Helakorpi valitsee tutkimuksessaan lähtökohdaksi, ei miten edistää romanien koulutusta, vaan mitä romanien koulutustaso tuottaa ja mitkä sen vaikutukset ovat (Helakorpi, 2020, s. 16). Tämä lähtökohta kysymyksenasettelulle on oivaltava: se nostaa esille, ei ainoastaan rakenteellisen toiseuden koululaitoksessa, vaan rakenteellisen toiseuden koko suomalaisessa yhteiskunnassa. Mitkä tekijät motivoisivat romaneja kouluttautumaan paremmin? Helakorpi myös huomioi tutkimuksessaan romanien erilaiset selviytymismekanismit koulumaailmassa: toiset romanit selviytyvät läpi koulutuksen paremmin kuin toiset (sama on kaikkien lasten ja nuorten kohdalla). Ei ole olemassa yhtä tarinaa. Nämä tarinat poistavat yhdenmukaistavan tarinankerronnan (essentialismi), mutta ne ovat samalla tavalla paradoksaalisia kuin romanikulttuuritietoisuuden lisääminen kouluhenkilöstölle – se saattaa korostaa erilaisuutta. Omassa väitöskirjassani pyrin tarkastelemaan koulutusta laajemmin (nuorten) romanien erilaisten sosiaalisten ympäristöjen kautta (Stenroos, 2020). Koulu on vain yksi toimintaympäristö, jossa romanit toimivat. Samalla koulu on valtion instituutio, jossa instituutiorakenteet määrittelevät sosiaalisen järjestelmän normit, arvot ja säännöt, tosin heijastumana historiallisesti rakentunutta (pääväestön) kulttuuriperimää. Erilaisiin sosiaalisiin järjestelmiin kytkeytyy aina valtarakenteita ja niiden muoto vaihtelee järjestelmän mukaan.

Inklusiivinen, kaikkien koulu?

Koululaitos, ja opetusohjelmat, pyrkivät yhä voimakkaammin inklusiiviseen, erilaisista taustoista tulevien oppilaiden huomioimiseen koululaitoksissa. Myös tänä vuonna (2021) hyväksytty uusi,

eurooppalainen romanistrategia tähtää siihen, että romaneista kerrotaan oppikirjoissa ja oppilaitoksissa OSANA eurooppalaista historiaa. Tämä tarkoittaa, myös Suomessa, pyrkimystä pois toiseuttavasta ja erilaisuutta korostavasta ”romanitietoisuudesta”.

Kun mietitään Suomen romaneja osana Suomen historiaa, tässäkin kohtaa Suomella on hyvät mahdollisuudet olla edelläkävijä. Jo vuonna 2012 julkaistiin Panu Pulman toimittama kirja Suomen romanien historia, joka käsitteli yhteistä 500 vuoden historiaa (Pulma, 2012). Kun Suomi pyrkii inklusiivisempaan kouluun maahan muuttaneiden määrän kasvaessa, on syytä toivoa, etteivät romanit jää tämän kehityksen ulkopuolelle. Vaarana saattaa olla, etteivät romanit mahdu, kuten edellä mainittu, niihin kategorioihin, joiden mukaan inklusiivisuutta määritellään. Tämän sudenkuopan välttämiseksi on suositeltavaa kuunnella romanien itsemäärittelyä: Suomen romanit kokevat itsensä ennen kaikkea suomalaisiksi. Käsitemäri Suomen romani kuuluu identiteetin kannalta ehdottomasti yhteen, eikä sitä tulisi ohittaa romani- tai koulutuspoliittisissa linjanvedoissa. Romaneille inklusiivisuus syntyy siitä, että nähdään heidät osana yhteiskuntaa, myös historiallisesti.

Emme me tarvitse mitään romaniprojektia – nämä oppilaat pärjäävät hyvin ilmankin

Keräsin väitöskirjaani varten materiaalia romaniprojektissa (Nevo Tiija) vuosina 2016 – 2018. Tuon projektin yhteydessä järjestimme dialogitapahtumia niille henkilöille, jotka toimivat nuorten romanien parissa koulussa ja koulun ulkopuolella. Mieleeni on jäänyt erityisesti yksi koulutukseen osallistuneen palaute: ”odotin kuulevani romanikulttuurista, mutta täällä puhuttiin kaikkea muuta”.

Asia, jota romanitoimijat korostivat koulutuksen aikana, oli lähestymistapa. Nuori romani tulee kohdata ensisijaisesti nuorena eikä romanina, kulttuurinsa edustajana. Palautteen antajan kommentti viittaa näkemyksee-

ni mukaan siihen, miten olemme totuneet ajattelemaan romaneista ja kun tämä ajatusrakenne, konstruktio, puretaan tai se ei saa vastinetta, syntyy pettymys. Projektissa työskennellessäni törmäsin moniin romanilasten koulunkäynnin haasteisiin, mutta jokaisen lapsen tarina oli erilainen. Lisäksi se, että työskentelee romaniprojektissa, vaikuttaa siihen, että ennemminkin törmää haasteisiin kuin moniäänisiin tarinoihin. Tässä kohtaa nousee esiin Adichien yhden tarinan vaara: romanilasten koulunkäynnin haasteet eivät ole valhetta, mutta ne eivät myöskään saa jäädä ainoaksi tarinaksi. Siksi yhden koulun rehtorin tokaisu, etteivät he tarvitse mitään romaniprojektia, koska oppilaat pärjäävät hyvin ilmankin, ja heidän vanhempansa ovat aktiivisesti mukana koulun toimissa, sai tyytyväisen hymyn aikaiseksi.

Lähtökohtani omassa tutkimuksessani oli nuoren romanin toimijakenttien laaja huomioiminen, nuoren toimijuus. Nuoren romanin (huom. ei romaninuoren) toimijuus jää usein huomioimatta pyrkimyksissä parantaa nuorten koulutustasoa. Unohdetaan yksilöllisyys ja nuoreksi kasvamisen aika. Miksi romanitaustainen nuori olisi tässä asiassa erilainen kuin muut nuoret?

Romaniprojektissa me keskityimme siihen, miten parantaa koulutustasoa. Unohdimme kysyä mitkä vaikutukset koulutason parantamisella on ja mitä koulutustason parantamisen prosessiin liittyy (vrt. Helakorpi). Jos olisin vielä joskus mukana projektissa, miksi pyrkii parantamaan romanien koulutustasoa, kysyisin miksi romanien koulutustasoa tulisi parantaa (kenen näkökulma puhuu), ketä koulutustason kohoaminen hyödyttää (motivaatio) ja miten romanitaustainen oppilas pystyy hyödyntämään oppimaansa koulutuksen ulkopuolella itselle mielekkäällä tavalla (vrt. Metsälä, 2019). *

Marko Stenroos
Valtiotieteiden tohtori
Helsingin yliopisto

Lähteet

Adichie, C. N. (2009). The danger of a single story. https://www.ted.com/talks/chimamanda_adichie_the_danger_of_a_single_story

Friman-Korpela, S. (2014). Romanipolitiikasta romanien politiikkaan. Poliittisen asialistan ja toimijakonseptin muutos 1900-luvun jälkipuoliskon Suomessa. Jyväskylän yliopisto.

Helakorpi, J. (2020). Innocence, Privilege and Responsibility: Power relations in policies and practices on Roma, Travellers and basic education in three Nordic countries. Helsingin yliopisto.

Hinkkanen, S. (2013). Mustalaisyhdistys ja Suomen romanipolitiikan murros [Pro Gradu]. Helsingin yliopisto.

Metsälä, K. (2019). Kulttuurisen-sitiiviseen kokemusasiantuntijakoulutukseen osallistuneiden kokemuksia koulutuksesta sekä koulutuksen vaikutuksista osallisuuteen ja motivaatioon. DIAK.

Pulma, P. (toim.). (2012). Suomen Romanien Historia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.

ROMPO. (2009). The proposal of the working group for a national policy on Roma. Working group report. (2009:57; Reports of the Ministry of Social Affairs and Health). Ministry of Social Affairs and Health.

Stenroos, M. (2019, June 3). Roma civil rights movement as a counter-weight for religious assimilation. <https://www.romarchive.eu/en/roma-civil-rights-movement/roma-civil-rights-movement-counter-weight-religiou/>

Stenroos, M. T. (2020). Social orders, tensions and saviourism: An ethnography of Finnish Roma policy implementation. Helsinki University.

Toivanen, R. (2020). Beyond legal categories of indigeneity and minority-ness: The case of Roma and falling in-between. In R. Medda-Windischer, C. Boulter, & T. H. Malloy (Eds.), *Extending Protection to Migrant Populations in Europe*.

Marko Stenroosin väitteli tohtoriksi 2.12.2020 Helsingin yliopiston valtiotieteellisestä tiedekunnasta pääaineenaan sosiaali- ja kulttuuriantropologia.

Väitöskirjan nimi: Social orders, tensions and saviourism: An ethnography of Finnish Roma policy implementation

Väitöskirjassa tarkastellaan etnografisesti Suomen romanipoliittisten toimenpiteiden käytäntöön soveltamista. Väitöksessä kuvataan eurooppalaisen romanipolitiikan linjausten vaikutusta Suomen toimenpiteisiin ja tarkastellaan, miten romaniväestö kokee nämä toimet. Tutkimus tuo esille romanien monimuotoisen ja -paikkaisen toimijuuden, erilaiset sosiaaliset järjestelmät ja niihin kuuluvat valtarakenteet. Etnografinen tutkimus romanipolitiikasta on vähäistä ja tässä tutkimuksessa tarkastellaan laajasti ja kriittisesti itse romanipolitiikkaa kuin myös sen implementointia.

Tuoreessa selvityksessä tutkaillaan laaja-alaisesti koulutuksellista tasa-arvoa

Venla Bernelius on Helsingin yliopiston kaupunkimaantieteen dosentti. Tuoreimmassa selvityksessään hän on tutkinut koulutuksellista tasa-arvoa, alueellista ja sosiaalista eriytymistä sekä myönteisen erityiskohtelun mahdollisuuksia. Venlalla on 15 vuoden kokemus erityisesti kaupunginosien sekä koulujen eriytymisen dynamiikan sekä toisaalta koulutusjärjestelmän oppimisen tasa-arvon tarkastelusta. Hänen analyysinsä keskittyy lähinnä alueiden, naapurustojen ja koulujen näkökulmaan.

Venla kertoo, että selvityksen tekemisessä kiinnosti erityisesti, mikä Suomen tilanne on laaja-alaisen koulutuksellisen tasa-arvon suhteen. – Useinhan me ymmärrämme tasa-arvon kapeammin, kuten esimerkiksi sukupuolten välisenä tasa-arvona, mutta tässä tutkimuksessa halusimme tarkastella millaiset erilaiset tekijät ihmisten taustoissa, asuinalueissa ja kouluissa asettavat haasteita ihmisten tasa-arvolle. Halusimme myös tutkailla, miltä meidän tulevaisuutemme tästä näkökulmasta käsin näyttää.

Opetusministeri Jussi Saramolle helmikuussa luovutetussa selvityksessä tulee esille, että koulutuksellinen epätasa-arvo tihenee erityisesti kaupunkiseutujen naapurustoissa, joissa on näkyvissä sosioekonomisia haasteita. Yksi keskeisimmistä tuloksista

oli myös, että yhteiskunnassa lisääntynyt sosiaalinen ja alueellinen eriytymisen haastavat perusopetus- ja varhaiskasvatusjärjestelmän sekä paikallisella että kansallisella tasolla. Perusopetuksessa tämä on näkynyt erityisesti osaa-

miserojen kasvuna sekä oppilaiden että koulujen välillä.

– Suomessa ollaan ehkä perinteisesti ajateltu, että koulutukselliset syrjäseudut ovat maantieteellisesti etäällä olevia alueita – jo toki näihinkin liittyy paljon haasteita, mutta meillä toinen ikään kuin koulutuksellinen syrjäseutu piirtyy näkyviin kaupunkinaapurustoissa. Näissä korostuu nimenomaan sosiaalisen syrjäyn jäämisen riski, jopa enemmän kuin maantieteellisillä syrjäseuduilla. Tämä näkyy koulujen arjessa hyvin monella tapaa, kuten esimerkiksi lasten ja nuorten tuen tarpeen korostumisena.

Perheet eivät välttämättä kykene tukemaan lasten koulunkäyntiä tai mukana voi olla monenlaisia kieleenkin liittyviä haasteita, joihin kaivataan koululta lisätukea. Luokkatilanteissa tarvit-

tava tuki on lisääntynyt ja esimerkiksi myös kielen vertaisoppimisesta voi tulla haastavaa, kun kouluissa on paljon eri äidinkieltä puhuvia oppilaita.

– Nämä haasteet ovat ennen muuta sellaisia, jotka näkyvät erityisesti koulujen resurssitarpeissa. Onneksi Suomen koulutusjärjestelmä on kansainvälisestikin tunnetusti hyvin tasalaatuista, mutta tasa-arvon haasteita tuottavat alueellistuvat erot, jotka eriyttävät tuen tarpeita sekä koulujen resurssitarpeita, Venla pohtii.

Selvityksen pohjana oli ministeriön tunnistama tarve selvittää koulutuksemme tasa-arvon tilaa laaja-alaisesta näkökulmasta käsin. Alueellista tasa-arvoa sekä sosiaalisia, kielellisiä ja taloudellisia tekijöitä ei ole aiemmin tarkasteltu yhdessä. Taustamateriaalina käytettiin lausuntoja suurelta joukolta suomalaisia johtavia asiantuntijoita ja lisäksi kerättiin uutta analyysimateriaalia alueiden eriytymisestä esimerkiksi koulutuksen näkökulmasta. Lisäksi materiaalina käytettiin kansallista sekä

kansainvälistä tutkimuskirjallisuutta aiheeseen liittyen.

– Suurin herättävä havainto oli itselleni se, että eriarvoisuus koulutusjärjestelmässä on lisääntymässä hyvin monella eri ulottuvuudella. Eriytymisen alkaa näkyä esimerkiksi kouluvalmiuksien osalta jo opintopolun alkuvaiheessa eli varhaiskasvatuksessa, jolloin varsinaisen opiskelu ei ole vielä edes alkanut. Toisaalta erot näyttävät kertautuvan eri koulutusasteilla.

Suurin herättävä havainto oli itselleni se, että eriarvoisuus koulutusjärjestelmässä on lisääntymässä hyvin monella eri ulottuvuudella

Suurin havaintoni ja samalla huoleni liittyy tähän, että esimerkiksi lasten perhetaustan vaikutus alkaa vahvistua heidän tasa-arvonsa määrittelijänä. Samanaikaisesti on sanottava, että myös positiivisia signaaleja on paljon. Näistä yksi on se, että tällaista selvitystä haluttiin tehdä. Tämä kertoo siitä, että meillä on kansallisella tasolla halu ja valmius toimia tasa-arvon edistämiseksi.

Selvityksessä tarkasteltiin muun muassa kieltä sosioekonomisen taustan ja sukupuolen ohella. Äidinkieli oli ainoa etnistä taustaa kuvaava rekisteriaineisto, jonka avulla tutkittiin tasa-arvoa.

– On tärkeä havainto, että meillä ei ole mitään yksittäistä lapsen tai nuoren taustaan liittyvää tekijää, joka sanelisi hänen mahdollisuutensa oppimisessa. Tilastollisestikin lasten ja nuorten osaaminen on hyvin moniulotteinen tekijä, johon vaikuttavat monet asiat perhetaustassa ja koulussa. Perheiden kannalta oleellista näyttäisi olevan yleinen yhteiskuntaan mukaan pääseminen. Tämä on tärkeämpää kuin monet muut taustaan liittyvät tekijät.

Heidi Huilla on Helsingin yliopistossa tohtorikoulutettava ja hän on erikoistumassa koulutussosiologiaan. Heidi osallistui vasta valmistuneen selvityksen tekemiseen. Hän on tutkinut paljon koulujen arkea sekä eriytymistä ja on Venlan mukaan todellinen kouluetnografian ekspertti.

Selvityksessä esiteltiin keinoja myönteisen erityiskohtelun mahdollisuuksista eriarvoistumisen vähentämiseksi sekä varhaiskasvatuksessa että peruskoulussa. Yksi selvityksen pää-

esityksistä on, että Suomessa voitaisiin entistä vahvemmin lähteä pohtimaan tarvepohjaisen resurssoinnin mahdollisuuksia.

– Aivan kuin esimerkkinä terveydenhoitoon liittyen, emmehän me jokaista potilasta hoida samalla euroäärällä tarpeesta riippumatta. Ihmisten tarpeet ovat erilaisia ja samalla tavoin koulussa oppilaiden tarpeet ovat erilaisia. Tarvitsemme herkkyyttä oivaltaa, kuka tarvitsee tukea ja millaista tukea tarvitaan. Toisaalta myös koulujen välillä on erilaisia resurssitarve-eroja nimenomaan alueellisesta eriytymisestä johtuen. Painotettu rahoitus eri koulujen välillä mahdollistaisi sen, että tuetaan siellä, missä tuen tarpeet ovat suuremmat ja tämä voisi myös osaltaan vähentää eriytymistä ja osaamiseroja eri koulujen välillä.

Koulutuksen tasa-arvoon liittyen selvityksessä kannettiin myös huolta opetushenkilökunnan kuormituksen korostumisesta joillakin alueilla. Tämä sama haaste tunnistettiin sekä varhaiskasvatuksessa että perusopetuksessa.

– Opetustyö näyttäisi olevan aika raskasta tietyillä alueilla. Tämä johtuu yksinkertaisesti siitä, että oppilaiden tuen tarve vaihtelee eriytymisen seurauksena ja se heijastuu väistämättä myös opettajan työhön. Kyseiseenkin haasteeseen vastaa ehdotus keskitetyn tuen tarjoamisesta alueille, joissa tarve on suurempi. Koulujen laadun sekä opettajien jaksamisen kannattelu olisi tärkeää. Selvityksen kyselyissä nousi hyvin vahvasti esille pitkäaikaisen ja rakenteisiin ulottuvan tuen merkitys.

Koulutuksen tasa-arvoon liittyen selvityksessä kannettiin myös huolta opetushenkilökunnan kuormituksen korostumisesta joillakin alueilla

Haastattelun loppuvaiheessa kerron Venlalle hieman romaniväestön koulutustilanteesta. Otan esille sen, että tällä hetkellä haasteena on monilla alueilla kahtiajakoisuus: osa romaneista pärjää opinnoissaan hyvin ja he eivät tarvitse erityisesti tukea, kun taas osalla haasteet ja tuen tarve on todella suuri. Venla tunnistaa tämän hyvin:

– Tämä dynamiikka, eli entistä vahvempi kahtiajakautuminen on havaittavissa monella eri ulottuvuudella, kun puhutaan koulutuksen tasa-arvosta. Tämä huoli on näkyvissä hyvin erilaisista taustoista tulevien nuorten kohdalla. Meillä on osa, joilla menee paremmin kuin koskaan, meillä on suuri osa, joilla menee vähintäänkin kivasti, mutta sitten on olemassa pieni osa, joilla menee hälyttävän heikosti. Olen huolissani siitä, että korona aiheuttaa varmasti taloudellisia ja sosiaalisia jälkiseurauksia, jotka kohdentuvat ehkä poikkeuksellisen vahvasti heihin, joiden asema on ollut jo entuudestaan hauras. Lisäksi nämä haasteet kohdentuvat ehkä niille alueille, joiden asema on ollut entuudestaan erityisesti. Pidän erittäin tärkeänä sitä, että pyrimme aidosti löytämään perheet, lapset ja nuoret, jotka tässä tilanteessa tarvitsevat erityistä apua.

Venla Berneliuksen intohimona on tiedon ja ymmärryksen tuottaminen. Hän on työskennellyt viimeisten 15 vuoden ajan tutkijana erilaisissa rooleissa, kuten esimerkiksi projektitutkijana, yliopistolehtorina, apulaisprofessorina ja tällä hetkellä johtavana asiantuntijana Helsingin kaupungilla. Venla haluaa omien sanojensa mukaan ymmärtää maailmaa sellaisella tavalla, jolla sen tekeminen paremmaksi mahdollistuu. Hän haluaa olla mukana kehittämässä ja tukemassa tietoa, joka tukee koulujen tasa-arvon kehittymistä.

– Yhteenvetona voisi sanoa, että tekemämme selvityksen tulokset herättävät huolta, mutta toisaalta meillä on olemassa paljon erilaisia keinoja, joilla negatiivisia kehityskulkuja on mahdollista kääntää parempaan suuntaan, Venla toteaa positiiviseen sävyyn. *

Mila^{ta} Miro aro moikka

Satu Blomerus
Helena Korpela
Seija Roth
Aarni Korpela

Mila ja Miro majalla

– Jelpavaako me tuut, Miro?
– Na hyövula. Me hajuvaa kokares.

– Autanko sinua, Miro?
– Ei tarvitse. Osaan itse.

– Au Mila! Džaha aro moikka!
– Venta! Me laa grai mansa.

– Tule Mila! Mennään majalle!
– Odota! Otan hevosen mukaan.

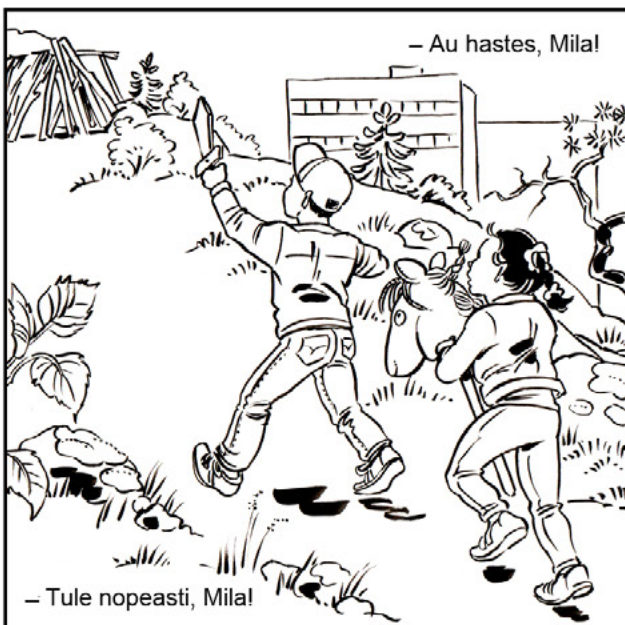

– Kai tume džana?
– Aro moikka!
– Ma aahhen ħarĥal. Ta aahhen rankanes...

– Mihin te menette?
– Majalle!
– Älkää olko kauan.
Ja olkaa nätisti.

– Au hastes, Mila!

– Tule nopeasti, Mila!

– Hop, hop, mango grail Kaan aahhaha daari!

– Hop, hop, heppani! Nyt ollaan perillä.

Langhjula...
Jatkuu...

Juttusarjassa tapaamme yhteiskunnallisia vaikuttajia kahvilla. Kahvittelun lomassa keskustellaan ohikulkeva hetki tekemisestä, tahtomisesta ja elämästä.

Teksti JAAKKO LAAKSO Kuva KRISTA LUOMA

Katja Mäntyniemi iloitsee arjen pienistä hetkistä

Katja Mäntyniemi tunnetaan nykyään erityisesti Koko Suomi leipoo -kilpailusta. Nykyisin Etelä-Pohjanmaalla asuva Mäntyniemi on kotoisin Pirkanmaalta. – Vietin lapsuuteni ja nuoruuteni Nokialla. Asuin kahdestaan äitini kanssa. Lapsuudenkotini oli uskovainen, turvallinen ja rauhallinen koti, Mäntyniemi kertoo. – Isääni tutustuin vasta noin kymmenvuotiaana. Olin häntä toki tavannut aiemminkin, mutta siitä alkoi säännöllisempi tapaaminen, Mäntyniemi jatkaa.

Mäntyniemi muistaa lapsuutensa kotiseutua lämmöllä. – Nokia on omanlaisensa paikka: ei aivan Tamperetta, mutta lähellä sitä. Ihmiset tietävät ja tuntevat toisensa, se on pieni paikka ison kaupungin vieressä. Nokialaiset ovat sosiaalisia ja vuorovaikutteisia. Siellä asuu edelleen sukulaisiani, joiden luona on kiva käydä kyläilemässä.

Viime vuonna yksi ympyrä sulkeutui, kun lapsuutensa ja nuoruutensa Etelä-Pohjanmaalla viettänyt äiti muutti asumaan lähellä Katja Mäntyniemeä. – Äidin sairastumisen myötä arjen pyörittäminen on helpompaa, kun hän asuu lähellä. Ainoana lapsena haluan pitää hänestä huolta nyt, kun hän tarvitsee apua, Mäntyniemi toteaa.

Leipova ompelija

Katja Mäntyniemi tunnetaan nykyään erityisesti Koko Suomi leipoo –televisiokilpailusta, joka toi hänet suomalaisten olohuoneisiin. Hänellä on kuitenkin

myös ompelijan koulutus. Pysyvätkö lanka ja neula edelleen käsissä?

– Tarpeen tullen kyllä! Vähän toistakymmentä vuotta sitten suoritin ompelijakisällin ammattitutkinnon. Tein näyttötoita mm. sisustukseen ja romanivaatteisiin liittyen, Mäntyniemi kertoo.

–Koulutuksesta jäi suurena hyötynä se, että kykenen valmistamaan omat vaatteeni. Romanipuku on sen verran kallis teettää, että taidosta on merkittävää taloudellista hyötyä. Lisäksi voin itse aikatauluttaa vaatteiden valmistamisen. Pidän myös esimerkiksi

9 Koulutuksesta jäi suurena hyötynä se, että kykenen valmistamaan omat vaatteeni

sisustustyöni ja verhojen ompelamisesta. Vaikka koulutuksesta on vuosia, muistan lämmöllä hyvää ilmapiiriä, joka siellä oli, Mäntyniemi sanoo.

Ompelulla ja leipomisella on myös yhteisiä piirteitä. – Molemmat ovat luovia aloja. Kun leipoo tai ompelee, saa äkkiä valmiita. Yhdistävä tekijä on mielihyvä valmiista tuotteesta, joka on parhaimmillaan sekä käsityöläisyyttä että taidetta. Visuaalisuudella on suuri rooli molemmissa, Mäntyniemi kuvailee.

Tenavatähti-kilpailu oli ikkuna muusikon ammattiin

Koko Suomi leipoo ei ollut Katja Mäntyniemelle ensimmäinen televisioesiintyminen. Hän nimittäin kilpaili vuonna 1991 Tenavatähdessä. – Se oli ainutlaatuinen kokemus, jota vieläkin muistelen, Mäntyniemi sanoo. – Pääsin tapamaan monia julkisuuden henkilöitä, mikä ei ollut siihen aikaan tyypillistä. Näin, miten telkkaria tehdään; sekin oli erikoinen ja mielenkiintoinen kokemus. Tenavatähden jälkeen keikkailin, kuljin aivan tanssilavoilla esiintymässä isäni Pepe Enrothin kanssa, Mäntyniemi muistelee.

Katja Mäntyniemi äänitti singlen ja tarkoitus oli tehdä myös pitkäsoitto. Puolentoista vuoden jälkeen keikkaelämä rupesi kuitenkin ahdistamaan. – Se ei tuntunut omalta. Mahdollisuudet olivat edessä – keikkoja myytynä ja levy tulossa. Oli iso juttu sanoa isälle, etten voi jatkaa, hänen mielipiteensä oli tosi tärkeä. Siitä huolimatta koin oikeaksi kertoa hänelle rehellisesti, että haluan lopettaa, Mäntyniemi kertoo.

Uskonnollinen herääminen

Katja Mäntyniemi koki uskonnollisen herätyksen keikkailun lopettamista seuranneena talvena. – Olin tilaisuudessa,

jossa saarnaaja **Nicky Cruz** puhui. Kun tulimme kotiin, polvistuin huoneessani ja rukoilin haluavani antaa elämäni Jeesukselle. Se oli elämäni tärkein päätös, jota en ole koskaan katunut, vaikka olen myöhemmin kompastellutkin. Jumalan viitoittama elämä on ollut minulle oikea tie, Mäntyniemi toteaa. – Uskon lahja on suuri. Vaikka elämä haastaa, turva löytyy ylhäältä, hän jatkaa.

Myös uskonyhteisöllä on suuri merkitys. – Raamatussa kehoitetaan pitämään seurakuntayhteys. Korona-ai-

Katja Mäntyniemi kertoo iloitsevansa siitä, että on osannut jo pitkään olla kiitollinen pienistä hetkistä. – Hetki voi olla arjen keskellä pihalla juotu kahvikupillinen tai lenkki aamuisessa metsässä, kun kaste on maassa ja metsä tuoksuu

ka on nostanut asian merkityksen esiin, kun uskovien yhteyttä ei ole voinut normaalitytään pitää, Mäntyniemi toteaa. – Kaikenlaiset nettityhteydet ja tekniset apuvälineet ovat hieno juttu, mutta eivät korvaa aitoa, elävää kohtaamista. Myös äitini on ollut aina seurakuntaihminen ja palvellut mm. pyhäkoulutyössä. Seurakuntayhteys on lapsuudenkodin perintöäkin ja tosi tärkeä asia, Mäntyniemi pohtii.

Terveyttä liikunnasta ja mielihyvää pienistä hetkistä

Liikunnalla on suuri merkitys Katja Mäntyniemelle. Se antaa terveyttä sekä keholle että mielelle. – Minulla oli ajanjakso, jolloin liikuin vähemmän. Siitä tuli haittoja. Kun tekee istumatyötä, on tärkeää liikkua, ettei tule terveydellisiä ongelmia. Harrastan liikuntaa monipuolisesti, mutta erityisesti pidän luonnossa monin tavoin liikkumisesta, Mäntyniemi kertoo.

Katja Mäntyniemi kertoo iloitsevansa siitä, että on osannut jo pitkään olla kiitollinen pienistä hetkistä. – Hetki voi olla arjen keskellä pihalla juotu kahvikupillinen tai lenkki aamuisessa metsässä, kun kaste on maassa ja metsä tuoksuu. Periaatteessa pienet asiat tuntuvat suurilta, niistä tulee onnellisuus, hän pohtii. – Kaikki kaunis ei ole rahassa mitattavissa, kaunista on myös kokemus rauhasta tai hyvyydestä. Olen iloinen, että olen oppinut näkemään näitä pieniä, hyviä hetkiä arjessani.

Tunnettu romani

Katja Mäntyniemi haluaa olla esillä ensisijaisesti omana itsenään ja alansa ammattilaisena. Toisaalta hän edustaa näkyvästi omaa kulttuuriaan, koska pukeutuu romaniasuun ja elää romanikulttuurissa. Monelle hän on esimerkki ihmisestä, joka edustaa hienolla tavalla romanikulttuuria ja on samaan aikaan ”tavallinen suomalainen”. Miten Mäntyniemi itse näkee roolinsa julkisuudessa olevana romanina?

– Olen kyllä kiinnittänyt näihin asioihin huomiota Koko Suomi leipoo –ohjelman tuoman julkisuuden myötä. Tietysti toivon, että minut nähdään ensisijaisesti minuna – emmehän me romanitkaan ole keskenämme samantaisia. Toivon, että voin olla siinä mielessä esimerkkinä, että jos on haaveita, niitä kohti voi lähteä rohkeasti. Voi elää

omaa elämää rohkeasti omana itsenään. Uskon, että ihmiset tunnistavat aitouden, Mäntyniemi toteaa.

Haave omasta kahvilasta elää

Palataan lopuksi muistelemaan Koko Suomi leipoo –ohjelmaa. Katja Mäntyniemi nostaa esiin ainakin sen, että formaatti on hyvin turvallinen. – Se on harmiton hyvän mielen kilpailu. Muistan, kuinka katsoin ohjelmaa telkkarista ja haaveilin teltaan pääsystä. Kun sitten ilmoittauduin mukaan kilpailuun ja vaihe vaiheelta pääsin karsinnassa eteenpäin, tuntui, että onko tämä totakaan! Mäntyniemi pohtii.

– Nyt, kun olen jälkikäteen katsonut äitini kanssa näitä ohjelmia, olen havahtunut siihen, että minähän tosiaan olen tuolla! Myös ihmiset joihin tutustuin siellä, ovat pysyneet tuttuina. Meillä on esimerkiksi edelleen olemassa WhatsApp-ryhmä, jossa voi kysyä neuvoja ja ideoita. Tämä on ala, jossa ei ole koskaan valmis ja jossa voi aina kehittyä, Mäntyniemi jatkaa.

Katja Mäntyniemen on helppo nimetä tulevaisuudenhaaveensa. – Edelleen haaveilen omasta kahvilasta. Se odottaa oikeaa aikaa ja paikkaa. Uskon, että jos se on tarkoitettu minun osakseni, se kyllä jossain vaiheessa järjestyy. *

– Katjan reseptit –

TUULIHATTURENGAS

Ainekset: 2dl vettä, 112g voita, 2dl vehnäjauhoja, 4 kpl kananmunia.

Ohje: Kaada vesi kattilaan. Sulata voi, lisää sula voi kattilaan. Sekoita vehnäjauhoja niin, että niistä muodostuu pallo. Anna jäähtyä. Vatkaa jäähtyneeseen massaan kananmunat yksitellen sähkövatkaimella (n. 5 min.). Laita massa pursotuspussiin ja pursota leivinpaperin päälle renkaan muotoon. Paista 200 asteessa noin 25-30 min. uunista riippuen. Halkaise jäähtynyt rengas varovasti ja täytä.

Täyte: 200g ruohosipuli-tuorejuustoa, 200g ranskankermaa, 2dl majoneesia, 250g savulohta tai tonnikalaa. Nippu tilliä, puolikas punasipuli, 1 tl suolaa, 1 tl sokeria, 1/2 tl sitruunapippuria, 1/2 tl rouhittua mustapippuria, 1 kpl limen tai sitruunan mehu. Pohjalle salaatinlehtiä ja kevätsipulia.

BRITAKAKKU

Ainekset: 150g voita, 1,5dl sokeria, 4 kpl keltuasia, 2dl vehnäjauhoja, 2tl leivinjauhetta, 1,5dl maitoa
Marenkiin 4 kpl valkuaisia, 2dl sokeria, ripaus suolaa

Ohje: Esilämmitä uuni 175 asteeseen. Öljyä leivinpaperi pensselillä. Vat-

kaa huoneenlämpöistä voita ja sokeria vaahdoksi. Lisää yksitellen keltuaset. Lisää sekoitetut kuiva-aineet vuorotellen maidon kanssa. Levitä leivinpaperin päälle. Aloita marengin valmistus. Vatkaa valkuaiset ja lisää hiljalleen hienosokeri joukkoon niin, että marenki muodostuu kiiltäväksi. Lisää lopuksi ripaus suolaa. Levitä valmis marenki pohjan päälle. Paista 20-30 min. uunista riippuen. Anna valmiin pohjan jäähtyä ennen täyttämistä ja halkaisemista. Nosta pohja lastojen avulla varovasti tarjoiluvadille.

Täyte: 5dl vispikermää, 200g appelsiinirahkaa, 1dl sokeria, 250g marjoja.

Ohje: Vatkaa kerma ja rahka yhdessä vaahdoksi ja sekoita sokeri mukaan. Kokoa kakku ja lisää marjat vaahdon päälle. Nosta toinen kakkulevy päälle ja lisää toinen kerros vaahdotta ja marjoja. Voit myös paahtaa mantelilastuja pannulla voissa ja sokerissa ja lisätä ne jäähtyneenä päälle. Tämä antaa kivan tekstuurin kakun pintaan. *

Teksti SATU LINDGREN

"Työkalut ovat meidän käsissämme"

Satu Lindgren on 38-vuotias ja hän asuu Nurmijärven Rajamäellä. Satu aloitti aikuisena yliopisto-opinnot ja hänen tavoitteenaan on valmistua yhteiskuntatieteiden maisteriksi. Hän syventyy sosiaalitieteisiin ja haluaa rohkaista Latšo diives -lehden lukijoita tavoittelemaan unelmiaan.

Saan olla kiitollinen monesta asiasta tänä päivänä. Olen saanut valmistua kokin ammattiin ja olen ollut työelämässä mukana jo usean vuoden ajan. Usein haaveilin, että olisi upeaa jatkaa opintoja yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. Pidän kolmannen asteen koulutusta kuitenkin niin vaikeana ja ylitsepääsemättömänä itselleni, että heitin ajatuksen aina romukoppaan. Miksi me kaaleina, nuorina ja aikuisina tunnemme usein itsemme niin heikoiksi ja kykenemättömiksi ettemme edes uskalla hakeutua opiskelemaan? Miksi ajattelen, että ei minusta ole? Onko turhaa lähteä aikuisena opiskelemaan monen vuoden tutkintoa saadakseen olla töissä jokunen vuosi ennen eläkkeelle siirtymistä, naureskelin mielesäni. Miksi ei? Koronakin jyllää maailmassa, joten on hyvää aikaa opiskella. Kouluhan on sitä varten, että siellä opitaan asioita. Tällaisia asioita heräsi mieleeni ja päätin yrittää, menisi syteen tai saveen. Teen tällä hetkellä kokopäivätyötä kokkina ja katsoin parhaaksi hakeutua avoimeen yliopistoon yhteiskuntatieteiden maisteri -opintolinjalle ja syvennyn sosiaalitieteisiin. Suoritan verkossa sosiaalitieteiden perusopinnot ja aineopinnot, joilla kerään 60

opintopistettä, mikä takaa paremmat mahdollisuudet päästä tutkinto-opiskelijaksi. Samaan aikaan hain itselleni yksityishenkilön velkajärjestelyä, jonka myös sain. Olen siis vuoden aikana päässyt elämässäni eteenpäin enemmän kuin koskaan aiemmin.

Haluaisin nuorten heräävän siihen, että myös meillä kaaleina on mahdollisuus opiskella, päästä hyvin ammatteihin sekä erilaiseen hyvinvointiin työelämän mukana, jos vain uskallamme yrittää. Kaaleina olemme usein oppineet ottamaan vastaan sen, mitä meille annetaan. Tämän täytyy muuttua. On hienoa, että nuoret ovat suorittaneet paljon toisen asteen koulutusta, mikä antaa tänä päivänä mahdollisuuden päästä yliopistoon ja ammattikorkeakouluun. Haluan tällä kirjoituksellani rohkaista jokaista ottamaan riskejä. Opiskelkaa Suomessa sekä ulkomailla ja taistelkaa päästäksenne työelämään. Kaikki tämä suo mahdollisuuden toteuttaa omia haaveita ja unelmia. Opiskelun myötä mahdollisuuden päästä nähdä maailmaa ja eri kulttuureja. Opiskelu takaa paremman toimeentulon ja mahdollistaa asioita, joihin kaaleilla ei ole ollut ennen mahdollisuuksia. Tänä päivänä työkalut ovat meidän käsissämme. Mustalainen on luova ihminen ja meissä on luontaista karismaa, joka hyvin valjastettuna saa aikaan näkyviä reaktioita. En tiedä itsekään pääsenkö koskaan maisteriksi asti, mutta loppujen lopuksi tiedän, että minua kaduttaisi enemmän olla kokeilematta, kuin kokeilla ja epäonnistua. *

Rosita Lindgren

On hienoa, että nuoret ovat suorittaneet paljon toisen asteen koulutusta, mikä antaa tänä päivänä mahdollisuuden päästä yliopistoon ja ammattikorkeakouluun.

Niijalesko kuunakiiro tšellela

Vela niijal pappales

– dik, kuunakiiro tšellela,

kham baasila tattes

ta blaato kamana baħila.

Bi blummila phambengo kaħt

ta tširiklo džambela.

– au daari niijalesko baħt,

bi boliba dželeno vela.

Dželto luludža sala,

kaan hin tiija loħano!

Ta kuunakiiro lendila

hilo niijal rankano.

Seija Roth

Kesäkeiju karkeloi

Taasen kesä saa

– katso, keiju karkeloi,

lämpimästi aurinko loistaa

ja sinikello soi.

Jo kukkii omenapuu

ja lintu livertää

– tule tänne kesäonni,

jo maailma vihertää.

Keltakukka hymyilee,

nyt on aika ilon!

Ja kesäkeiju leijailee

koko kauniin kesän.

Romanikielen elvytysohjelmaa työstetään edelleen

Suomen romanit puhuvat Suomen romanikieltä, ns. kaalomurretta, joka kuuluu indoeurooppalaisen kieliperheen indoarjalaiseen kielikuntaan. Nykyään Suomen romanien äidinkieli on useimmiten suomi ja romanikieli onkin luokiteltu uhanalaiseksi kieleksi. Monille romaneille oma kieli on kuitenkin huomattavasti osattuna läheinen ja tärkeä. Romanikielelle on käynyt kuten monille muillekin uhanalaisille kielille: ainoastaan vanhuksat osaavat sitä hyvin.

Romanikielen elvyttäminen mainitaan Suomen romanipoliittisessa ohjelmassa korkeimman prioriteetin toimenpiteenä. Elvytysohjelman laadinta on annettu Opetushallituksen tehtäväksi ja sitä varten on asetettu asiantunti-

jaryhmä. Ryhmän puheenjohtajana toimii romanikielen tutkija, opetusneuvos **Henry Hedman** Helsingin yliopistosta, varapuheenjohtajana asiantuntija **Miriam Schwartz** Opetushallituksesta ja sihteerinä opetusneuvos **Susanna Rajala** Opetushallituksesta. Ryhmään kuuluu sekä kielenelvytyksen että romanikielen asiantuntijoita.

Romanikielen elvytysohjelman laadimista varten on järjestetty eri alojen asiantuntijoiden etäkuulemisia. Myös romaniväestöä tullaan kuulemaan koronatilanteen helpottaessa. Tiedotamme kuulemisistilaisuuksista Ronkin, alueellisten romaniain neuvottelukuntien ja romanijärjestöjen kautta. *

Kieliparlamentti 2021: Miten kielivarantoa voidaan kehittää?

Kieliverkosto järjesti 11. valtakunnallisen Kieliparlamentin 14. huhtikuuta verkossa. Parlamentin teemana oli ”ratkaisuja kielivarannon kehittämiseen”. Puheenvuoroissa tuotiin esille, että Suomen kielivarannon kehittäminen on edennyt viime vuosina. A1-kielen opetus on varhennettu, kielitietoisuus on lisääntynyt ja kieltenopetusta on kehitetty monenlaisissa hankkeissa. Kielet ovat saaneet enemmän tilaa mediassa etenkin viime aikoina. Kehittämistä kuitenkin riittää esimerkiksi kieltenopiskeluun motivoinnissa, oman äidinkielen opetuksessa sekä monikielisyyden hyödyntämisessä. Kieliparlamentissa pyrittiin löytämään konkreettisia ratkaisuja kielivarannon kehittämiseksi. Kieliparlamentin työryhmissä keskusteltiin muun muas-

sa kielitietoisuuden tukemisesta varhaiskasvatuksessa, toisen ja korkeaa-asteen kielikoulutuspoluista sekä opettajien jatkuvan oppimisen kehittämisestä. Parlamenttiin osallistui yli 120 opetushallinnon, työelämän ja järjestöjen edustajaa, koulutuksen tarjoajaa, opettajaa ja tutkijaa. Tilaisuuden järjesti Kielikoulutuspolitiikan verkosto (www.kieliverkosto.fi), jonka toimintaa rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö ja jota koordinoi Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielitutkimuksen keskus.*

Satu Isberg

Paarkiba 2020 -tunnustus Markus Allanille

Romaniasiain neuvottelukunta on myöntänyt vuoden 2020 Paarkiba -tunnustuksen taiteilija, iskelmä- ja tangolaulaja Markus Allanille. Taiteilija Markus Allan (Allan Isberg) on ollut 1960-luvulta lähtien iskelmien ja tangojen pidetty ja laajasti arvostettu tulkitsija. Hänen taiteilijauraansa mahtuu lukuisten kotimaisilla lavoilla ja tilaisuuksissa esiintymisten lisäksi myös kansainvälisiä lavoja sekä elokuvia. Markus Allan kuuluu romaniväestöön ja on vuosikymmenien aikana esiintynyt monissa romaniväestön juhlatilaisuuksissa.

Romaniasiain neuvottelukunta myöntää vuosittain kiitos - sanaa tarkoittavan Paarkiba -tunnustuksen romanien asemaa, kieltä ja kulttuuria merkittävästi ja innovatiivisesti edistävälle henkilölle, taholle tai organisaatiolle. Tunnustuspalkinnon tarkoituksena on kannustaa ja antaa kiitosta romanien asemaa edistävästä työstä. *

Leif Hagert vuoden nuori eurooppalainen 9.5.2021

Eurooppanuorten hallitus on valinnut romaniaktivisti Leif Hagertin Vuoden nuori eurooppalainen -tunnustuksen saajaksi.

Eurooppanuoret palkitsee vuosittain Eurooppa-päivänä 9.5. vuoden nuorena eurooppalaisena henkilön, joka rohkeasti edistää eurooppalaisia arvoja ja joka ottaa aktiivisesti ja rakentavasti osaa eurooppalaiseen kansalaiskeskusteluun.

"Rakenteellisen syrjinnän vastustaminen kuuluu eurooppalaisten arvojen ytimeen. Vähemmistöjen ja erityisesti romanien oikeudet koskevat ja puhuttavat paitsi Suomessa, myös laajemmin Euroopassa. Iloitsemme Leifin rohkeasta ja rakentavasta tavasta tehdä aktivismia, ja tahdomme tällä tunnustuksella kiittää häntä erinomaisesta ja tärkeästä työstä", kommentoi Eurooppanuorten puheenjohtaja **Risto Rajala**.

Leif Hagert on 32-vuotias helsinkiläinen freelancer, aktivisti ja hän kirjoittaa kolumneja. Leif harrastaa kaupunkikulttuuria ja syvällisiä keskusteluja ystäviensä kanssa.

"Olen erittäin otettu tästä huomionosoituksesta, se lämmittää mieltä ja kannustaa jatkamaan. Tämä tunnustus kertoo, että romaniasiat alkavat viimeinkin saamaan kipeästi tarvitsemaansa huomiota. Jaan tämän tunnustuksen edellisten sukupolvien ja

Pekka Korvuo

vielä elossa olevien vanhojen romanien kanssa, jotka eivät ole saaneet tunnustusta omasta työstään ja selviämistä haastavissa olosuhteissa. Rohkaisekoon tämä tunnustus kaikkia yhdessä nousemaan rakenteellista rasismia ja romanivastaisuutta vastaan, tehdään yhdessä Euroopasta parempi." Peräänkuuluttaa uusi vuoden nuori eurooppalainen. *

Lisätietoja:

Risto Rajala
Puheenjohtaja, Eurooppanuoret
risto.rajala@eurooppanuoret.fi

Leif Hagert
Vuoden nuori eurooppalainen
hagert.leif@hotmail.com

Teksti MIRANDA VUOLASRANTA

Kansainvälinen vai kansallinen romanipäivä?

Valtakunnallinen Romaniasiain neuvottelukunta teki ensimmäisen ehdotuksen romanien kansainvälisen juhlapäivän saamiseksi kalentereihin vuonna 2001. Silloin kuitenkin katsottiin, ettei aika ollut vielä kypsä. Helsingin yliopiston almanakkatoimisto hyväksyi tämän ehdotuksen vuodesta 2014 alkaen, tuolloin Vantaan romanityöryhmän esityksestä. Esitykseen pujahti kuitenkin virhe, joka nimesi päivän kansalliseksi romanipäiväksi. Tämä virhe puhututti ja jopa ärsytti monia Suomen romaneita, koska se johdatti monet virheellisesti ajattelemaan, että tämän juhlapäivän symbolit, eli romaniviiri ja tähän päivään liitetty laulu Gelem Gelem – Kuljen kuljen, olisivat jotenkin heikentämässä Suomen romanien kansallista identiteettiä ja kansalaisoikeuksia.

Suomen romanit ovat eläneet täällä jo 500-vuotta. Olemme osallistuneet puoli vuosituhatta muun muassa tämän maan kehitykseen ja itsenäisyysotiin Olemme Suomen kansalaisia. Suomen lippu on meidän kansallinen lippumme, josta olemme yhtä ylpeitä kuin muutkin suomalaiset. Suomen lippu ja kansainvälinen romaniviiri eivät ole verrannollisia keskenään. Romanien kansainvälisellä viirillä ei ole valtion lipun kaltaista arvoa, vaan sillä on symbolinen arvo, joka muistuttaa meitä romaneita yhteisestä historiastamme, kulttuuristamme ja romanikielestä.

Tänä vuonna tätä yhteistä juhlaa vietettiin pandemian johdosta internetissä Facebookin välityksellä Helsingin nuorisopalveluiden livelähetyksessä, johon osallistui jopa 1000

Vasemmalla Jasmin Palm, keskellä Merts Tamminen ja oikealla Angelica Vironen. Valokuva Rosita Lindgren

kuuntelijaa ympäri Suomea. Tilaisuus koostui lyhyistä eri alueilta saapuneista tervehdyksistä ja lauluesityksistä. Tilaisuuden olivat koostaneet Helsingin nuorisopalveluiden romanityöntekijät ja sitä juonsivat **Jasmin Palm, Merts Tamminen ja Angelica Vironen.**

Angelica Vironen vieraili kotonani muutamia viikkoja ennen 8.4. juhlapäivää ja esitti minulle joukon kysymyksiä, jotka liittyivät tähän aiheeseen. Kysymyksissä haluttiin selvittää, miksi tätä päivää vietetään, milloin sen viettäminen on alkanut, mikä on viirin merkitys, mistä laulu "Gelem Gelem" viestii ja onko kysymys kansallisesta vai kansainvälisestä romanipäivästä? Vastasin

edellä oleviin kysymyksiin romanipäivän livelähetyksessä 8.4.

Romaneiden ensimmäinen maailmankongressi kokoontui 7.–12. huhtikuuta 1971 Orbingtonissa lähellä Lontoa. Tähän kokoukseen osallistui yksi Suomen romani, edesmennyt filosofian maisteri, opetusneuvos **Viljo Koivisto.** Kongressissa sovittiin muun muassa romaneita maailmanlaajuisesti yhdistävistä symboleista, romaneiden kansanmurhan eli holokaustin tunnustamisen ajamisesta ja kansallislaulusta Kuljen kuljen - Gelem Gelem, jonka on säveltänyt ja sanoittanut romanialainen **Žarko Jovanović.**

Tuolloin sovittiin myös sinivihreästä viiristä (lipusta), jonka keskellä on

Miritza Lundberg ja Amadeus Lundberg. Valokuva Jasmin Palm

punainen kärrynpyörä. Lipun symbolinen merkitys kertoo sinisestä taivaasta ja vihreästä maasta, jonka keskellä on punainen kärrynpyörä, joka kuvaa romaneiden kiertämistä eli nomadismia. Kansainvälinen Romani Unioni (IRU) järjesti romaneiden neljännen maailman kongressin vuonna 1990 Serockissa, Puolassa, jolloin virallisesti sovittiin, että ensimmäisen kongressin kunniokirjaksi 8. huhtikuuta tullaan jatkossa viettämään kansainvälisenä romanipäivänä, joka on omistettu Euroopan suurimmalle yhteiselle etniselle vähemmistölle, romaneille.

Kansainvälisen romanipäivän vietto alkoi vakiintua kymmenen vuotta myöhemmin, kun useat tunnetut henkilöt, kuten Euroopan neuvoston varapuheenjohtaja Maud de Boer-Buquichio, paavi John Paul II, Hillary Clinton, Dalai Lama ja monet muut ottivat kantaa romanikysymyksiin. EU:n parlamentti puolestaan hyväksyi 15. huhtikuuta 2015 resoluution, joka koski kansainvälisen romanipäivän vietto, mustalaisvastaisen toiminnan eli anti-gypsyismin vastustamista, romaniensa kansanmurhan tunnustamista ja 2. päivänä elokuuta vuosittain vietettä-

Mirikli Palm. Valokuva Jasmin Palm.

vän romanien kansanmurhan muistopäivän vietto.

Tänä vuonna 2021 on kulunut 50 vuotta romaneiden ensimmäisen maailmankongressin järjestämisestä 1971, jonka vuoksi vietimme tällä kertaa erityistä romanikulttuurin ja kielen juhluvuotta. Päivän tavoitteena on tehdä tunnetuksi romanien historiaa sekä syrjintää. Pitkäaikaistavoitteena on pää-

väestön ja vähemmistön keskinäisen ymmärtämisen lisääntyminen, joka auttaa kaventamaan yhteisöjen välistä kuilua. Ymmärrys lisää kulttuurien välistä vuorovaikutusta ja yhteiskunnallista monimuotoisuutta. *

Seuraava
lehti ilmestyy
lokakuussa
2021

Hyvää kesää Latšo
Diives -lehden
lukijoille!

Latšo Diives -lehden ilmaistilaus

Kirjeposti-
merkki

Nimi

Osoite

Postinumero

Postitoimipaikka

Osoitteenmuutoksen yhteydessä tulee mainita myös entinen osoite.

Opetushallitus
Romaniväestön
koulutus
PL 380
00531 Helsinki